

งานวิจัย

เรื่อง

"แนวโน้มทางการศึกษา : เปรียบเทียบสังคมไทยพุทธและไทยมุสลิม
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

โดย

นางสาวรัชณี กัลยาณคุณภาวดี

ภาควิชาสารัตถศึกษา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

หาดใหญ่

ทศ. 100 - 100.000 (100) - 2/3

กมต.

เลข	LB 1029.25.15 762 2538
เลข	017319
เลข	2/0 ค.ศ. 2535

โดยสภาพทั่วไปของสังคมชนบทไทย จะมีการศึกษาในระดับต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีค่านิยมทางสังคมแตกต่างไปจากสังคมไทยพุทธอื่น ๆ เช่น สตรีในสังคมมุสลิมจะได้รับการศึกษาต่ำ การนิยมศึกษาภาษายาวี ในปอเนาะ มากกว่าโรงเรียนสามัญทั่วไป

ในการศึกษาคครั้งนี้ ได้นำข้อมูลพื้นฐานทางด้านการศึกษาจากงานวิจัย เรื่อง

Appropriate Approach to Rural Development in Southern Thailand : A Cross Cultural Comparative Study มาวิเคราะห์โดยละเอียด ประกอบกับนโยบายการศึกษาใหม่ ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มเติม

ที่มาของตัวอย่าง

ใช้ตัวอย่างประชากรที่อยู่ในสถานภาพสมรส จำนวน 2,098 ตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้นับถือศาสนาอิสลาม 1,007 ตัวอย่าง และผู้นับถือศาสนาพุทธ 1,091 ตัวอย่าง โดยใช้ผู้มีลักษณะของการเป็นผู้นำในครอบครัว อยู่ในฐานะของหัวหน้าครอบครัว โดยกระจายการเก็บตัวอย่างในทุกอำเภอของจังหวัดปัตตานี

ผลที่ได้รับ

ปรากฏอย่างชัดเจนว่า จำนวนของผู้ได้รับการศึกษา และไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิม มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้คือ ผู้ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิม มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้คือ ผู้ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยมุสลิม มีถึงร้อยละ 54.92 ในขณะที่ผู้ไม่ได้รับการศึกษาในสังคมไทยพุทธมีเพียง ร้อยละ 15.12 และเพื่อพัฒนาทางด้านความเท่าเทียมกัน ในการศึกษา โดยพัฒนาจากข้อมูลและหาค่าแห่งความสัมพันธ์ของข้อมูลพบว่า เพศหญิงในสังคมมุสลิมจะเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ถึง ร้อยละ 73.98 ในขณะที่เพศหญิงในสังคมไทยพุทธมีเพียง ร้อยละ 34.71 จึงน่าจะพิจารณาเฉพาะจำนวนของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา มีความแตกต่างกันมากทั้ง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน และเมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปแล้ว จะยิ่งน่าวิตกเพิ่มขึ้น เนื่องจากตัวอย่างที่เลือกมาขึ้น อยู่ในฐานะผู้นำของครอบครัว ซึ่งจะสามารถเป็นผู้ชี้แนะในด้านการดำเนินชีวิต และมีอิทธิพลต่อการศึกษารุ่นใหม่ในสังคม ปัจจุบันซึ่งถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรคอยู่บ้างก็ตาม แนวโน้มทางการศึกษาของชนรุ่นใหม่ในสังคมจะสูงขึ้นจากเดิม ทั้งนี้ ได้พิจารณาเปรียบเทียบการศึกษาของกลุ่มผู้มีอายุน้อย และกลุ่มผู้มีอายุมากแล้วจะพบว่า กลุ่มผู้มีอายุน้อยจะ

มีระดับการศึกษาเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มผู้ที่มีอายุสูง และเมื่อสอบถามถึงความคาดหวังทางการศึกษาของบุรุษชาย อย่างน้อยที่สุดเพื่อเลี้ยงชีพได้ ในสังคมพุทธต้องการให้ได้รับการศึกษาถึงขั้นมัธยมศึกษา ถึงอุดมศึกษา ถึงร้อยละ 94.05 ส่วนในสังคมมุสลิมมี ร้อยละ 62.83 และในทุกกลุ่มอายุของตัวอย่าง ต้องการให้บุตรของตนได้รับการศึกษาสูงขึ้นกว่าที่ตนเองได้รับ แต่ข้อที่น่าสังเกต ซึ่งได้รับจากการตอบแบบสอบถาม ซึ่งจัดแยกให้เห็นชัดเจนถึงการให้ความสำคัญของเพศกับการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า ค่านิยมในสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษาของบุรุษชาย มากกว่าบุรุษหญิง ซึ่งความคิดนี้จะยังคงทำให้สถานภาพของสตรีในสังคมไทยต่ำกว่าบุรุษอยู่ต่อไป ซึ่งน่าจะมีการปรับค่านิยมนี้ต่อไป

สิ่งที่น่าจะพิจารณาข้อสุดท้ายคือ แนวคิดในเรื่องการไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งไม่น่าจะมีอยู่อีกต่อไปในสังคมปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีอยู่บ้างในพื้นที่ตัวอย่าง เนื่องจากมีคำตอบว่าไม่ต้องการให้บุตรได้รับการศึกษา ร้อยละ .56 ในสังคมไทยพุทธ และ ร้อยละ 1.41 ในสังคมไทยมุสลิม

ข้อเสนอแนะบางประการที่ได้จากการวิจัยคือ ควรปรับหลักสูตรการศึกษาในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้คนในสังคมไทยมุสลิม สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาส่วนกลางได้ และเปลี่ยนค่านิยมทางการศึกษาให้มีความเสมอภาค โดยไม่ใช่แนวความคิดในเรื่องเพศ มาเป็นเครื่องสกัดกั้นโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The education in rural Thai society is generally low especially in the southern border provinces. Where most population are Muslims whose value is different from Buddhist society, for examples, Muslim women's low education, the preference to study Yavi language in "Po Noa" (ปอเนาะ) , not in common schools.

In this study, fundamental data from the following research : Appropriate Approach to Rural Development in Southern Thailand : A Cross Cultural Comparative Study, is taken into a through analysis in accordance with new educational policies from Ministry of Education and Centre for Administration in the southern border provinces.

Sampling

The population of 2,098 married persons is taken as sampling, consisting of 1,007 Muslims and 1,091 Buddhists, on the basis of head of household, and the distribution of sampling is focused on every district in Pattani.

Result

Obviously, the number of educated and uneducated people in Muslim and Buddhist societies is distinctively different. That is , the uneducated in Muslim society is up to 54.92 while the uneducated in Buddhist society is only 15.12 by percentage. Considering the equaling in education through the data and the correlation of such data. It shows that Muslim women, which is 73.98 % , are uneducated while Buddhist women, which is 94.71%, are ineducated. It is appropriate then to take into consideration because the number of uneducated persons is much different through they are in the same area. Move consideration leads to much worry because the sampling chosen are head of household who can

guide the way of living and who hold much influence over the education for young generation at present. Though there are still some obstacles, the tendency of the education for younger generation in the society will be higher than before. A comparative study on education between younger and elder people shows that the younger's education is, on the average, higher than the elder's. When asked about the least expectation in education for their sons, in order to just make the living, parents in Buddhist society, which is up to 94.65 %, expect their sons to further the study to secondary and higher education while those in Muslim society, which is 62.89%, expect 50. Every age-grouping of the samples expect his children to get higher education than he himself. What has to be observed, which is taken from the questionnaires divided in order to be clearly distinguished according to the correlation between sex and education, is that it correlates with the hypothesis that the education for sons is more important than daughters which is still hold as Thai value. Such concept will affect the lower status of women in Thai society to exist, which is likely to be corrected.

The Final point to be taken in consideration is the ignorance of education's importance in some parts of the sampling area, which should not have existed in the modern society at all, However, .56% in Buddhist society and 1.41% in Muslim society have answered that they don't prefer to let their children have education.

Some suggestions from this research are as follow : the education curriculum in the southern border provinces should be improved so that people in Muslim society are able to get into the central education system and the value in education should be based on equality regardless of the concept about sex, which is a barrier to an equal chance of education.

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	1
บทคัดย่อ	2
Abstract	4
บทนำ	6
บทที่ 1 สภาพปัญหาและสมมุติฐานการวิจัย	15
บทที่ 2 วัตถุประสงค์และระเบียบวิธีวิจัย	23
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐาน	27
บทที่ 4 ความแตกต่างทางด้านการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	33
บทที่ 5 แนวโน้มทางการศึกษาเปรียบเทียบ	46
บทที่ 6 สรุปและขอเสนอแนะ	56
ภาคผนวก 1 แบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	58
ภาคผนวก 2 จากปอเนาะถึงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม	59
ภาคผนวก 3 การให้ความสนับสนุนทางการศึกษาอื่น ๆ	65
บรรณานุกรม	70

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ประชากรรายอำเภอของจังหวัดปัตตานีในแต่ละปีสามะโนประชากร	7
ตารางที่ 2 ลักษณะที่สำคัญของประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลในค่าน โครงสร้างประชากรของจังหวัดปัตตานี	9
ตารางที่ 3 ลักษณะที่สำคัญของประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลทางค่าน สังคมของจังหวัดปัตตานี	11
ตารางที่ 4 อัตราส่วนร้อยละของประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลแยก ตามเพศและหมวดอาชีพ	13
ตารางที่ 5 ประชากรผู้ไม่รู้หนังสือจำแนกเป็นรายจังหวัด (ภายใน 10 จังหวัดแรกที่มีผู้ไม่รู้หนังสือมาก)	15
ตารางที่ 6 จำนวนประชากรอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ที่พูดภาษาไทยได้และ ไม่ได้ในจังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ปีพ.ศ. 2503	16
ตารางที่ 7 การศึกษาต่อของนักเรียนที่จบชั้นมศ. 3 และ ปีการศึกษา 2524 ไปศึกษาต่อภายในประเทศ ในระดับ สูงขึ้นไปแยกเป็นรายจังหวัดขอบเขตการศึกษา 2	19
ตารางที่ 8 จำนวนนักเรียนที่จบวิชาศาสนาชั้นสูงสุดของโรงเรียนไป ศึกษาต่อยังต่างประเทศในเขตการศึกษา 2 ปี 2524	21
ตารางที่ 9 จำนวนของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแยกตามอำเภอและ ศาสนา	27
ตารางที่ 10 อัตราร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะตัวแปรสำคัญ พื้นฐาน	29
ตารางที่ 11 ยกมาจากตารางที่ 5	33
ตารางที่ 12 ยกมาจากตารางที่ 3	35
ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ ซึ่งจบเกณฑ์การศึกษา ภาคบังคับ เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 (ม.1) ปีการศึกษา 2524	37

ตารางที่ 14	เปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ได้รับการศึกษา และผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาของสังคมไทยพุทธ และสังคมไทยมุสลิมแยกตามเพศ	39
ตารางที่ 15	เปรียบเทียบระดับการศึกษาของสังคมไทยพุทธและไทยมุสลิม	41
ตารางที่ 16	แสดงจำนวนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่เปิดทำการสอน จำแนกตามประเภทการสอน เป็นรายจังหวัด ตั้งแต่ปี 2523 - 2525	43
ตารางที่ 17	แสดงถึงสภาพความต้องการของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ที่จะให้ทางราชการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวิชาสามัญในปี 2525	44
ตารางที่ 18	ระดับการศึกษาจำแนกตามกลุ่มอายุของสังคมไทยพุทธ	46
ตารางที่ 19	ระดับการศึกษาจำแนกตามกลุ่มอายุของสังคมไทยมุสลิม	47
ตารางที่ 20	ความต้องการของบิดามารดา กับความต้องการที่จะให้บุตรชายได้รับการศึกษาอย่างน้อยที่สุด ในสังคมไทยพุทธ และไทยมุสลิม	49
ตารางที่ 21	ความต้องการของบิดามารดา กับความต้องการที่จะให้บุตรหญิงได้รับการศึกษาอย่างน้อยที่สุด ในสังคมไทยพุทธ และไทยมุสลิม	50
ตารางที่ 22	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเลขคณิต ในวิชาต่าง ๆ ของนักเรียนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม กับนักเรียนโรงเรียนสามัญที่สอบ สน. 7 ได้	52
ตารางที่ 23	แสดงแนวคิดของเพศผู้ตอบ กับระดับการศึกษาต่ำสุดของบุตรชายที่คาดว่าพอจะหาเงินได้อย่างสบาย ๆ ในสังคมปัจจุบัน	53
ตารางที่ 24	แสดงระดับการศึกษาในสังคมไทยพุทธ และสังคมไทยมุสลิมแยกตามอาชีพ	55

สารบัญภาพ

หน้า

แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดภาคใต้

แผนที่จังหวัดปัตตานี

แผนที่แสดงการปลูกล้วยไม้สำคัญของจังหวัดปัตตานี

ภาพประกอบลักษณะปอเนาะ

59

สภาพปัญหาและสมมติฐานการวิจัย

จากการค้นคว้าวิจัย และสถิติต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาจะพบว่าประชากรของไทยที่ยังไม่รู้หนังสือมีเป็นจำนวนมาก ทำให้พื้นฐานการศึกษาของไทยอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งถ้าพิจารณาถึงข้อมูลทางสถิติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จะพบว่าประชากรของจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่มาก ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ประชากรผู้ไม่รู้หนังสือจำแนกเป็นรายจังหวัด

(จำแนกประชากรผู้ไม่รู้หนังสือ (คิดเป็นร้อยละ) เป็นรายจังหวัด 10 จังหวัดแรกที่มีผู้ไม่รู้หนังสือมาก)

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนประชากรที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป	ผู้ไม่รู้หนังสือ	ร้อยละ
1	แม่ฮ่องสอน	94,182	26,819	28.5
2	ตาก	187,404	50,702	27.1
3	สตูล	129,771	24,892	25.2
4	นราธิวาส	269,817	67,493	25.0
5	ปัตตานี	269,827	66,677	24.7
6	ยะลา	182,251	43,076	23.6
7	น่าน	268,511	63,009	23.4
8	ลำปาง	526,917	128,526	22.7
9	เชียงใหม่	1,046,525	235,761	22.5
10	พิจิตร	340,604	75,054	22.0

จังหวัดที่มีประชากรไม่รู้หนังสือมากที่สุด 10 อันดับแรกเป็นจังหวัดในภาคเหนือ 6 จังหวัดและเป็นจังหวัดในภาคใต้ 4 จังหวัด ซึ่งทั้ง 4 จังหวัดดังกล่าว อยู่ในเขตการศึกษา 2 ทั้งหมด (จาก กองบริการการศึกษา วิทยา เขตปัตตานี ซึ่งใช้ข้อมูลทางสถิติจากรายงานการศึกษาเรื่อง ประชากรผู้ไม่รู้หนังสือ ระหว่าง พ.ศ. 2490-2523 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ)

เหตุผลที่ทำให้ประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่รู้หนังสือมาก ตามสถิติข้างต้น อาจจะมีพิจารณาได้จาก

1. สถานที่ตั้ง

ชุมชนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ไกลชายแดนของประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีประชากรมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ และมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจมากกว่า ทำให้ประชากรตามชายเขตแดนของไทย นิยมที่จะไปศึกษาต่อ หรือทำงานในประเทศมาเลเซีย ซึ่งใช้ภาษายาวีเช่นกัน มากกว่าที่จะศึกษาต่อหรือทำงานโดยได้ค่าแรงต่ำในประเทศไทย ซึ่งจะพบว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประชากรที่พูดภาษาไทยไม่ได้ จนเป็นที่น่าห่วงใยถึงพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อคราวเสด็จจังหวัดยะลา ในปี พ.ศ. 2502 ว่า

".....การศึกษาที่สำคัญมาก ให้พยายามจัดให้ดี ให้พลเมืองสามารถพูดภาษาไทยได้เพียงแต่พอรู้เรื่องกันก็ยงดี เพราะเท่าที่ผ่านมาคราวนี้ มีผู้ไม่รู้ภาษาไทยต้องใช้ล่ามแปล ควรพูดให้เข้าใจกันได้ เพื่อสะดวกในการติดต่อซึ่งกันและกัน....."

และในการทำสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2503 ได้มีการจัดเก็บสถิติ เรื่องการพูดภาษาไทยได้ และไม่ได้ของประชากรในจังหวัด ปัตตานี, ยะลา และนราธิวาสไว้ ซึ่งในการทำสำมะโนประชากรครั้งต่อ ๆ มา ไม่ได้จัดเก็บมีสถิติดังนี้

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของประชากรอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ที่พูดภาษาไทยได้และไม่ได้ ในจังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ปี พ.ศ. 2503

จังหวัด	จำนวน			ร้อยละ		
	รวม	ได้	ไม่ได้	รวม	ได้	ไม่ได้
รวม	601,878	219,993	381,885	100.0	36.6	63.4
ปัตตานี	245,040	90,698	154,342	100.0	37.0	63.0
ยะลา	128,560	54,138	74,422	100.0	42.1	57.9
นราธิวาส	228,278	75,157	153,121	100.0	32.9	67.1

ที่มา : สำนักงานสถิติกลาง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำมะโนประชากร พ.ศ. 2503, รายจังหวัด, จังหวัดปัตตานี หน้า 8, จังหวัดยะลา หน้า 8, จังหวัดนราธิวาส หน้า 10

2. การศึกษา

สภาพทั่วไปของปัญหา

ความแตกต่างทางด้านการศึกษาของสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความแตกต่างกันเห็นได้ชัดเจน ตัวกำหนดสำคัญในความแตกต่างนี้ คือความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมีส่วนทำให้ความเชื่อทางด้านการศึกษาแตกต่างกันไปด้วย

สภาพการศึกษาของสังคมไทยพุทธ

ประชากรของสังคมไทยพุทธที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นประชากรกลุ่มน้อยของพื้นที่ เนื่องจากมีจำนวนประชากรประมาณร้อยละ 20-30 ของประชากรทั้งหมด แต่เป็นประชากรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสภาพความเป็นอยู่ดีกว่าประชากรไทยมุสลิม ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ ถึงแม้ว่าการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในภาคการเกษตร เช่น กล้วยไม้ก็ตาม

จากฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ ได้ส่งผลไปสู่การศึกษา ซึ่งจัดโดยส่วนกลางในพื้นที่ ประกอบกับในด้านแนวคิด และความเชื่อที่ต่าง ๆ มิได้เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาของส่วนกลาง ประชากรในกลุ่มสังคมไทยพุทธ จึงเข้ารับการศึกษาภาคบังคับ และศึกษาต่อได้ตามระบบ การศึกษาส่วนกลางของชาติได้อย่างไม่มีอุปสรรคมากนัก

สภาพการศึกษาของสังคมไทยมุสลิม

วิถีชีวิตของชาวมุสลิมโดยทั่วไปมีความผูกพันกับหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด อิทธิพลของศาสนาจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ของสังคมอย่างชัดเจน ผู้ที่มีอิทธิพลในการกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้แก่อนุญาทางศาสนา เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ หลักการและคำสอนต่าง ๆ ซึ่งชาวมุสลิมทุกคนจะถือปฏิบัติ มีหลักการใหญ่ ๆ 2 ประการคือ¹

1. หลักศรัทธา 6 ประการ (รูกนอ์หม่าน)
2. หลักปฏิบัติ 5 ประการ (รูกนอิสลาม)

---

¹ดร. โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, ศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม 4 จังหวัดภาคใต้, อักษรบัณฑิต กรุงเทพฯ : 2520, หน้า 13

ซึ่งหลักการต่าง ๆ นั้นมาจากคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งจะต้องศึกษาให้แตกฉานในเบื้องต้น เพื่อที่ความและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเข้าใจหลักศาสนา การที่จะมีความเลื่อมใสในศาสนาและการที่จะมีทักษะหรือความสามารถที่จะปฏิบัติศาสนกิจได้นั้นต้องอาศัยการศึกษา การเรียนรู้อันเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนต้องศึกษา¹ ดังนั้นคนส่วนใหญ่ของสังคมมุสลิมจะทำการศึกษากลับศาสนาว่าการศึกษากลับ ๆ ไป ทำให้เกิดปัญหาในการเข้าสู่ระบบการศึกษาส่วนกลาง หรือไม่มีความรู้พอที่จะสอบแข่งขันกับกลุ่มอื่น ๆ ได้ เนื่องจากเมื่อศึกษาแล้วไม่ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน² (เช่นภาษาไทยกลาง) ทำให้ลืมไปได้ในที่สุด

ลักษณะและความเป็นไปทางการศึกษาของสังคมไทยมุสลิมแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ³

1. ท่านบิได้ประกาศไว้แล้ว ความรู้ทางศาสนาจำเป็นสำหรับทุกคน
2. ส่งเสริมการศึกษาแบบให้เปล่า ฟรี แอจ เกเงิน ครูสอนมิได้หวังสินจ้างและนักศึกษาจะเรียนได้โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน
3. วิธีการศึกษานั้นส่งเสริมให้มีการค้นคว้าและวิจัย ซึ่งลักษณะทางการศึกษาของสังคมไทยมุสลิมดังกล่าวนี้ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่นิยมที่จะไปศึกษาวิชาทางศาสนา ซึ่งเป็นกรให้เปล่าในพื้นที่มากกว่าการศึกษาตามระบบของส่วนกลางซึ่งจะต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

---

¹ดร. โมหัมมัด อับดุลกาเคร์, ศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดภาคใต้, อักษรบัณฑิต กรุงเทพฯ : 2520, หน้า 13

²เนื่องจากชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะใช้ภาษายาวีติดต่อกัน และศึกษาภาษาอาหรับเพื่ออ่านคัมภีร์ทางศาสนา

³ดร. โมหัมมัด อับดุลกาเคร์, อิสลามศึกษากับการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเพื่อจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 27-29 พฤษภาคม 2526 หน้า 70.

ตารางที่ 7 แสดงการศึกษาต่อของนักเรียนที่จบชั้น มศ.3 และ กญ. ระดับ 4 ปีการศึกษา 2524 ไปศึกษาต่อ
ภายในประเทศในระดับสูงขึ้นไปแยกเป็นรายจังหวัด ของเขตการศึกษา 2

จังหวัด	จำนวนนักเรียน ที่จบชั้น มศ.3 และกญ. ระดับ 4	การศึกษาต่อ												จำนวนศึกษาต่อคิดเป็นร้อยละ			
		มศ. ปลาย			อาชีวศึกษา			ครู			อื่น ๆ			รวม			
		ช.	ญ.	ร.	ช.	ญ.	ร.	ช.	ญ.	ร.	ช.	ญ.	ร.	ช.	ญ.	ร.	
ปัตตานี	1,011	128	144	272	7	14	21	12	8	20	19	27	46	166	193	359	35.50
นราธิวาส	1,164	82	26	108	43	33	76	-	-	-	-	-	-	125	59	184	15.80
ยะลา	564	23	100	123	12	18	30	-	-	-	3	8	11	38	126	164	29.07
สตูล	373	74	37	111	21	5	26	-	-	-	-	-	-	95	42	137	36.72
รวมทั้งเขต	3,112	307	307	614	83	70	153	12	8	20	22	35	57	424	420	844	27.12
คิดเป็นร้อยละ		19.73			4.91			0.64			1.83			13.62	13.49	27.12	-

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่จบชั้นวิชาสามัญสูงสุด

1. เข้าศึกษาต่อทางค่านวิชาสามัญสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 27.12

2. เข้าศึกษาต่อระดับชั้น มศ. ปลายสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 19.73

อื่น ๆ ได้แก่ 1. พลศึกษา ชาย 3 หญิง 1

3. ประกอบอาชีพ ชาย 1 หญิง 14

5. พณิชยการ ชาย 1 หญิง 1

2. ศึกษาต่อต่างประเทศ ชาย - หญิง 1

4. ศาสนาในโรงเรียนเค็ม ชาย 17 หญิง 17

6. ครูสอนศาสนา สปช. ชาย - หญิง 1

3. การแทรกแซงจากต่างประเทศ

ในการนี้เนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงให้กลุ่มประเทศอาหรับให้ความช่วยเหลือกันต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ทุนเพื่อไปศึกษาต่อทางด้านศาสนายังต่างประเทศ ทำให้กลุ่มชนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นิยมที่จะไปศึกษาต่อยังต่างประเทศมากกว่าภายในประเทศ ดังรายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 ประจำปีงบประมาณ 2525 หน้า 61 ว่าการไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ จะไปในกลุ่มที่ใช้ภาษาอาหรับซึ่งเรียนมาแล้วจากพ่อแม่ เป็นสื่อกลาง

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนนักเรียนที่เรียนจบวิชาศาสนาชั้นสูงสุดของโรงเรียนไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ
ในเขตการศึกษา 2 ปี การศึกษา 2524

จังหวัด	จำนวนนักเรียน จบชั้นสูงสุด ปี 9 - 10	เข้าศึกษาต่อยังต่างประเทศ								รวม	ศึกษาต่อคิดเป็นร้อยละ
		มาเลเซีย	ซาอุดีอาระเบีย	อียิปต์	คูเวต	คาตา	อิรัก	อินโด- นีเซีย	ปากีสถาน		
ปัตตานี	114	1	24	3	-	-	2	-	3	33	28.94
นราธิวาส	41	5	8	2	3	2	-	-	-	20	48.78
ยะลา	82	-	15	-	-	-	-	-	-	15	18.29
สตูล	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-
รวมทั้งเขต	237	8	47	5	3	2	2	-	3	70	29.53
คิดเป็นร้อยละ	-	3.37	19.83	2.10	1.26	0.84	0.84	-	1.26	29.53	

หมายเหตุ จังหวัดสตูล จำนวนนักเรียนที่ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศจบชั้นปีที่ต่ำกว่าปีที่ 9
ไปเรียนต่อระดับชั้นศาสนาอิสลามตอนปลาย เพิ่มขึ้นอีกก่อนเข้ามหาวิทยาลัย

จากสถิติดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าการศึกษาของผู้มีการศึกษาดีของชุมชน นิยมที่จะเข้ารับการศึกษาเพิ่มเติม อันเป็นแนวโน้มที่ดีของชุมชน จึงน่าจะพิจารณาว่าเพราะเหตุใด การศึกษาของประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงอยู่ในระดับต่ำ และมีจำนวนของประชากรที่ไม่รู้หนังสือคิดอันดับใน 6 อันดับแรกของประเทศ ถึง 3 จังหวัด จึงเป็นตัวเลขที่น่าจะศึกษาสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้

สมมุติฐานการวิจัย

ลักษณะการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้จากแบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นเพื่อสำรวจแนวความคิดในเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่มผู้นำครอบครัว ทั้งในชุมชนไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า "แนวโน้มทางการศึกษาของสังคมไทยมุสลิมในส่วนของการศึกษา ตามระบบการศึกษาของส่วนกลาง จะต่ำลงมากกว่าสังคมไทยพุทธ" ทั้งนี้พิจารณาความนิยมในการส่งบุตรหลาน เข้ารับการศึกษาในปอเนาะ ซึ่งเป็นสถานศึกษาทางศาสนาในระดับชุมชน ซึ่งเน้นการศึกษาแบบให้เปล่านั้นมากกว่าที่จะส่งเข้ารับการศึกษาในส่วนกลาง ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่าไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ในการนี้เมื่อได้ศึกษาถึงงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาวิจัยเอกสารในเรื่องโครงการศึกษาต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว พบว่าได้มีการปรับปรุงโรงเรียนปอเนาะ ให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โครงการของกระทรวงมหาดไทยซึ่งคัดเลือกเยาวชนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาวิชาชีพอื่น ๆ (ดังภาคผนวกที่ 3) และโครงการของกองทัพภาคที่ 4 ในการส่งเสริมการศึกษา เรื่อง "โครงการส่งเสริมการศึกษาทั่วไปของเยาวชนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้" โดยกำหนดส่งเยาวชนไทยมุสลิมในพื้นที่จำนวนปีละ 210 คน เข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ 20 แห่ง โดยจัดเป็นโครงการระยะ 5 ปี โดยเริ่มปี 2525 - 2529 จะพบว่าปัจจุบันจะส่งเสริมที่จะทำให้เยาวชนของชุมชนมุสลิมได้รับการศึกษาสูงขึ้น มีอยู่หลายประการด้วยกัน ปัจจุบันต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวเสริมให้การศึกษามุสลิมมีการศึกษาสูงขึ้นได้อย่างชัดเจน

งานวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณาถึงแนวความคิด ของกลุ่มผู้นำครอบครัว ซึ่งจะเป็นผู้ตัดสินใจอนาคตการศึกษาของเยาวชนว่ามีความต้องการให้บุตรของตน ได้รับการศึกษาในระบบการศึกษากลางหรือนิยมจะให้เข้าศึกษาในระบบการศึกษาของศาสนาในส่วนนี้ผู้ทำวิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า "ความนิยมในการส่งบุตรหลาน เข้าศึกษาต่อในปอเนาะจะยังไม่ลดลงมากนัก" แต่เมื่อทำวิจัยแล้วปรากฏว่า ความนิยมในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในปอเนาะของผู้นำครอบครัวชุมชนมุสลิม กลับลดลงมาก จึงน่าจะคาดการณ์ได้ว่า การศึกษาของชุมชนมุสลิมในกลุ่มใหม่ของสังคม จะเพิ่มขึ้นจนมีจำนวนใกล้เคียงกับชุมชนไทยพุทธ

บทนำ
ลักษณะทั่วไปของพื้นที่

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญมาในอดีต เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งทางด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล

ลักษณะที่ตั้ง

จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทยมีชายฝั่งทะเลยาว 116.40 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 1,940 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตโดยรอบ

ทิศเหนือ	จดจังหวัดสงขลาและอ่าวไทย
ทิศใต้	จดจังหวัดนราธิวาส
ทิศตะวันออก	จดอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	จดจังหวัดสงขลา และจังหวัดยะลา

ภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของปัตตานีจะมีฤดูอยู่เพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน (เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนกรกฎาคม) และฤดูฝน (เดือนสิงหาคม ถึงเดือนมกราคม) โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,663.6 มิลลิเมตรต่อปี (72 นิ้วต่อปี) อุณหภูมิเฉลี่ย 27.5 องศาเซลเซียส¹

ลักษณะภูมิประเทศ

ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมในฤดูฝน พื้นที่ชายฝั่งทะเลจะถูกน้ำเค็มท่วมถึงในฤดูแล้ง ภูเขาที่สำคัญคือ ภูเขาทรายขาว ซึ่งอยู่ในเทือกเขาสันกาลาคีรี นอกนั้นเป็นภูเขาเล็กอยู่ตามชายฝั่งแม่น้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำปัตตานี

ลักษณะการปกครอง

จังหวัดปัตตานีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 107 ตำบล มีจำนวนหมู่บ้าน 553 หมู่บ้าน และมีเขตเทศบาล 2 เขต

---

¹"จังหวัดปัตตานี", บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, หน้า 2-3

ตารางที่ 1 ประชากรรายอำเภอของจังหวัดปัตตานี
ในแต่ละปีสามะโน

จังหวัด และอำเภอ	ปี พ.ศ. 2490	2503	2513	2523
ปัตตานี				
ยอดรวมของทั้งจังหวัด	203,155	281,587	330,217	418,932
เมืองปัตตานี	28,468	37,915	48,454	64,302
โคกโพธิ์	25,067	42,066	49,919	60,477
หนองจิก	20,529	31,480	36,067	50,530
ยะหริ่ง	29,917	36,943	41,839	52,664
ปะนาเระ	17,655	22,969	27,379	32,425
สายบุรี	29,710	41,894	48,288	48,613
มายอ	22,697	30,944	35,854	35,422
ยะรัง	26,062	37,376	42,417	58,191
กิ่งอ. หุ่นยางแดง	-	-	-	9,300
กิ่งอ. ไม้แก่น	-	-	-	7,008

โครงสร้างทางประชากร

โครงสร้างอายุและเพศ จำนวนประชากรที่เจงนับได้จากสำมะโนประชากรและเคหะปี 2523 มีจำนวนทั้งสิ้น 418,932 คน และแบ่งเป็นประชากรชายจำนวน 209,468 คน ประชากรชายเป็นร้อยละ 50.00 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งจัดว่าประชากรชายและหญิงมีจำนวนเท่ากัน เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างอายุของประชากร จะเห็นได้ว่าประชากรหมวดอายุ 5-9 ปี มีมากที่สุด รองลงมาคือหมวดอายุ 0-4 ปี สำหรับอัตราส่วนการเป็นภาระต่อผู้อยู่ในวัยทำงานซึ่งหมายถึงจำนวนประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป ต่อจำนวนประชากรในวัยทำงาน 100 คนที่มีอายุระหว่าง 15-64 ปี นั้น เป็น 76 หรือ อีกนัยหนึ่งหมายถึงประชากรที่อยู่ในวัยทำงานทุก 100 คน ต้องรับภาระเลี้ยงดูเด็กและคนชราจำนวน 76 คน

ภาวะเจริญพันธุ์ บุตรเกิดรอดมีจำนวน 3,413.2 คนต่อหญิงที่สมรสแล้ว 1,000 คน หรือหญิง 1 คนจะมีบุตรโดยเฉลี่ยประมาณ 3 คน อัตรานี้จะแตกต่างกันระหว่างประชากรในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลคือ หญิงที่อยู่ในเขตเทศบาลจะมีบุตรโดยเฉลี่ยมากกว่าหญิงที่อยู่นอกเขตเทศบาล หญิงที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์และยังเป็นโสดนั้นเมื่อเปรียบเทียบระหว่างในเขตและนอกเขตเทศบาลแล้ว อัตราส่วนร้อยละของหญิงโสดที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ดังกล่าวในเขตเทศบาล (ร้อยละ 41.03) สูงกว่านอกเขตเทศบาล (ร้อยละ 17.21) ในขณะเดียวกันจากการเทียบอายุเฉลี่ย เมื่อแต่งงานครั้งแรกของหญิงจะเห็นได้ว่าหญิงในจังหวัดนี้เริ่มแต่งงานครั้งแรกเมื่ออายุ 20 ปี ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล สำหรับการคุมกำเนิดนั้นปรากฏว่าประมาณร้อยละ 28 และ 13 ของคู่สมรสซึ่งภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ในเขตและนอกเขตเทศบาลตามลำดับได้ใช้วิธีการคุมกำเนิดอย่างใดอย่างหนึ่ง

การย้ายถิ่น การกระจายและการตั้งถิ่นฐานของประชากร เนื่องจากยังไม่มีค่านิยมอย่างชัดเจน ดังนั้นจึงยังคงใช้เขตการปกครองเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตในเมืองและเขตชนบท หากถือว่าผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาลคือผู้ที่อยู่ในเขตเมือง และผู้ที่อยู่นอกเขตเทศบาลคือผู้ที่อยู่ในเขตชนบท จะเห็นว่าสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีร้อยละ 8.99 แต่สัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทมีถึงร้อยละ 91.01 สำหรับการย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในเขตและนอกเขตเทศบาลจังหวัดปัตตานีในระหว่าง พ.ศ. 2518-2523 นั้นปรากฏว่าประชากรอายุตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไปที่อยู่ในเขตเทศบาล 100 คนเฉลี่ยแล้วมี 11.47 คนย้ายมาจากจังหวัดอื่น ส่วนนอกเขตเทศบาลเพียงร้อยละ 2.93 ที่ย้ายมาจากจังหวัดอื่น

ตารางที่ 2 ลักษณะที่สำคัญของประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาล *

โครงสร้างทางประชากร	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
โครงสร้างอายุและเพศ			
จำนวนประชากร	418,932	37,647	381,285
อัตราส่วนร้อยละของประชากรชาย	50.00	49.70	50.03
อัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี	38.19	35.46	38.46
อัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป	4.98	3.34	5.14
อัตราส่วนการเป็นภาระต่อผู้อยู่ในวัยทำงาน 1/	75.96	63.42	77.31
ภาวะเจริญพันธุ์			
จำนวนบุตรเกิดรอดต่อหญิงที่สมรสแล้ว 1,000 คน	3,413.2	3,530.9	3,403.4
อัตราส่วนร้อยละของหญิงอายุ 15-49 ปีที่ไม่เคยสมรส	21.97	41.03	17.21
อายุเฉลี่ยเมื่อแต่งงานครั้งแรกของหญิง (SMAM) 2/	19.86	23.62	19.40
อัตราส่วนร้อยละของคู่สมรสที่ภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ที่คุมกำเนิด	14.44	27.92	13.17
การกระจายของประชากรและการย้ายถิ่น			
การแจกแจงส่วนร้อยละของประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลต่อประชากรรวมทั้งจังหวัด	100.00	8.99	91.01
จำนวนประชากรที่ย้ายจากที่อื่นมาอยู่จังหวัดนี้ภายในระยะเวลา 5 ปี	13,524	3,808	9,716
อัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปที่ย้ายจากที่อื่นมาอยู่จังหวัดนี้ในระหว่าง พ.ศ. 2518-2523	3.70	11.47	2.93

* ส่วนโยประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523 . จังหวัดปัตตานี, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี หน้า 20.

1/ อัตราส่วนการเป็นภาระต่อผู้อยู่ในวัยทำงาน (Dependency ratio) = $\frac{\text{จำนวนประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 15 และ 65 ปีขึ้นไป}}{\text{จำนวนประชากรที่มีอายุระหว่าง 15 ถึง 64 ปี}} \times 100$

2/ อายุเฉลี่ยเมื่อแต่งงานครั้งแรกของหญิง Single mean age at marriage (SMAM)
คำนวณจากอัตราส่วนของการเป็นโสดจากผู้หญิงทั้งหมด

โครงสร้างทางการศึกษา

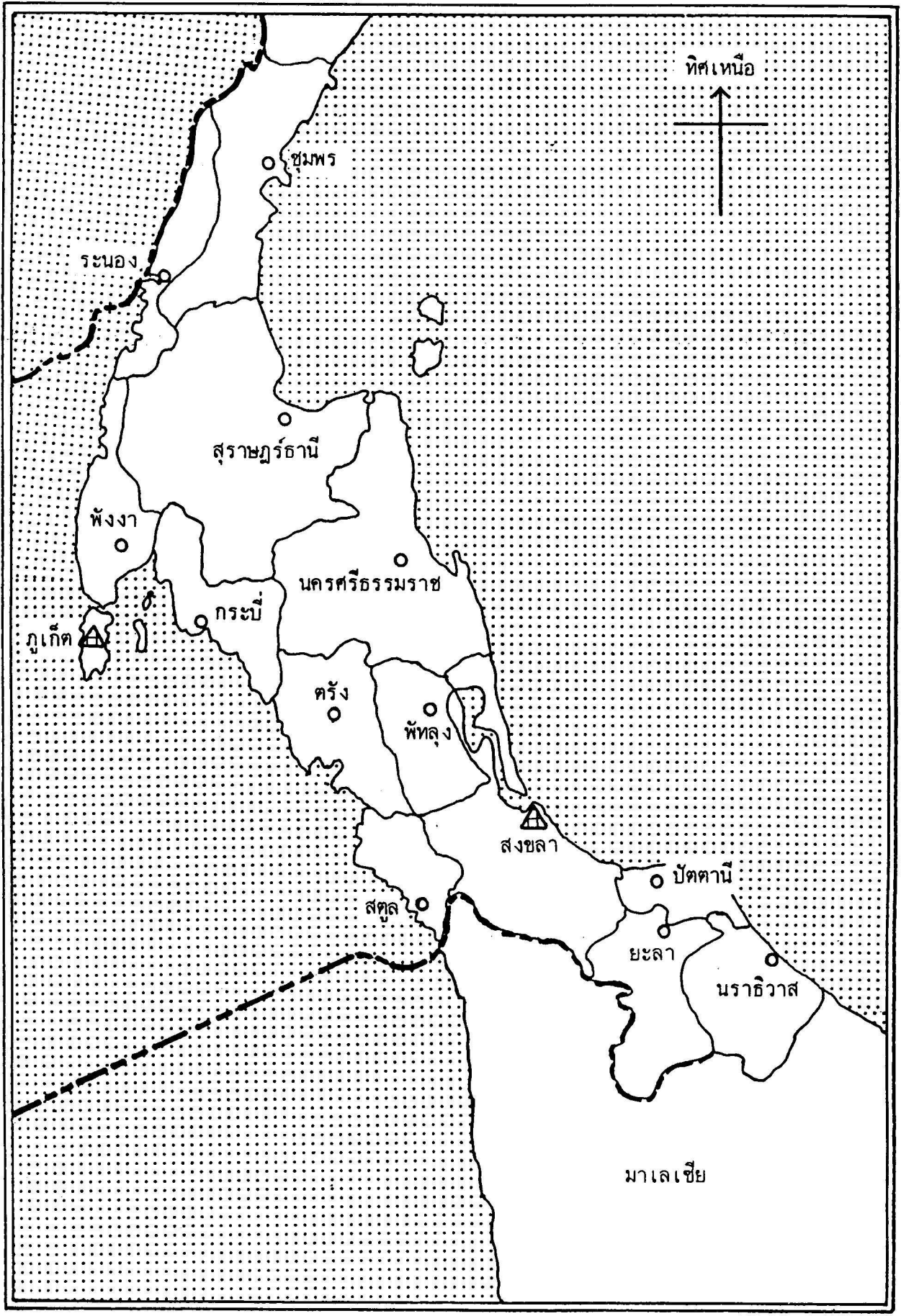
พิจารณาจากข้อมูลสำคัญบางประการเกี่ยวกับการอ่านออกเขียนได้ และระดับการศึกษาของประชากร สำหรับจังหวัดปัตตานีนี้ จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไป ที่อ่านออกเขียนได้ต่อประชากรในกลุ่มอายุเดียวกันเป็น 65.75 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลแล้ว อัตราส่วนร้อยละของผู้อ่านออกเขียนได้ในเขตเทศบาลจะสูงกว่านอกเขตเทศบาล และเมื่อจำแนกตามเพศก็ปรากฏว่าเพศชายมีอัตราส่วนผู้อ่านออกเขียนได้สูงกว่าเพศหญิงสำหรับอัตราส่วนร้อยละของประชากรอายุ 6-29 ปีที่กำลังเรียนนั้น ความแตกต่างของอัตราส่วนร้อยละต่อประชากรทั้งหมดในกลุ่มอายุเดียวกันระหว่างในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล และระหว่างชายกับหญิงเป็นทำนองเดียวกันกับความแตกต่างของประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไป ที่อ่านออกเขียนได้คงได้กล่าวแล้วข้างต้น และเมื่อศึกษาถึงอัตราส่วนร้อยละของประชากรที่มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาต่อประชากรที่มีการศึกษาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของประชากรที่มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลสูงเกือบจะเป็นสามเท่าของประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาล การบริการทางด้านการศึกษามีมหาวิทยาลัย 1 แห่ง โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 514 แห่ง

ตาราง 3 - ลักษณะทางสังคมที่สำคัญของประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาล *

ลักษณะทางสังคม	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
อัตราส่วนร้อยละของ ประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไปที่สามารถออกเขียนได้ ต่อประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไปทั้งหมด			
ทั้งสองเพศ	65.75	83.46	63.94
ชาย	72.35	87.32	70.85
หญิง	59.21	79.73	57.09
ประชากรอายุ 6-29 ปีที่กำลังเรียนต่อ ประชากรอายุ 6-29 ปีทั้งหมด			
ทั้งสองเพศ	40.14	47.73	39.34
ชาย	42.48	49.34	41.78
หญิง	37.76	46.19	36.85
ประชากรที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าชั้น ประถมศึกษาต่อประชากรที่มีการศึกษาทั้งหมด			
ทั้งสองเพศ	13.41	31.97	10.90
ชาย	14.64	33.76	12.20
หญิง	11.98	30.09	9.32

* สำนวนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523, จังหวัดปัตตานี หน้า 21.

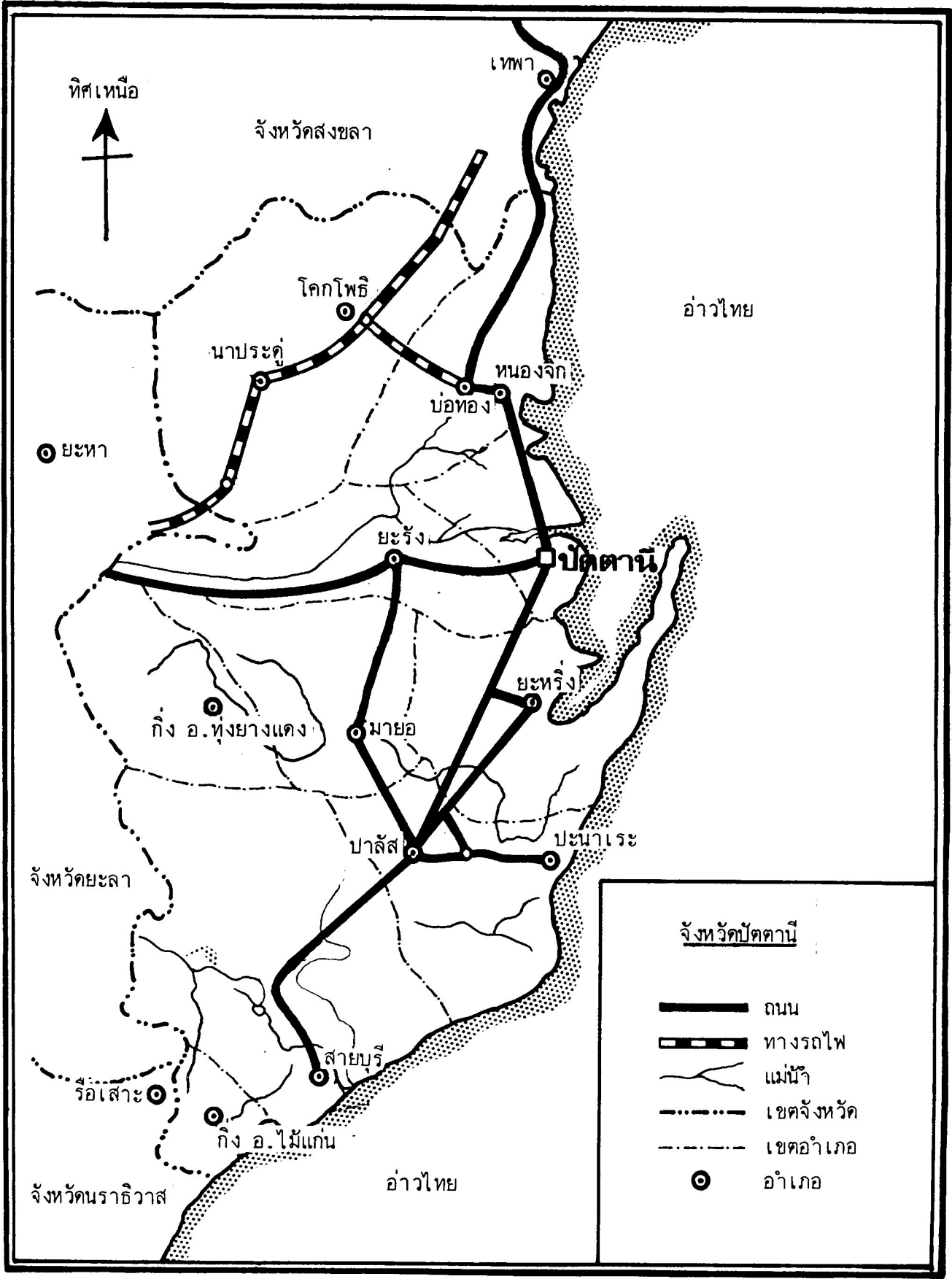
แผนที่ภาคใต้แสดงอาณาเขตจังหวัด

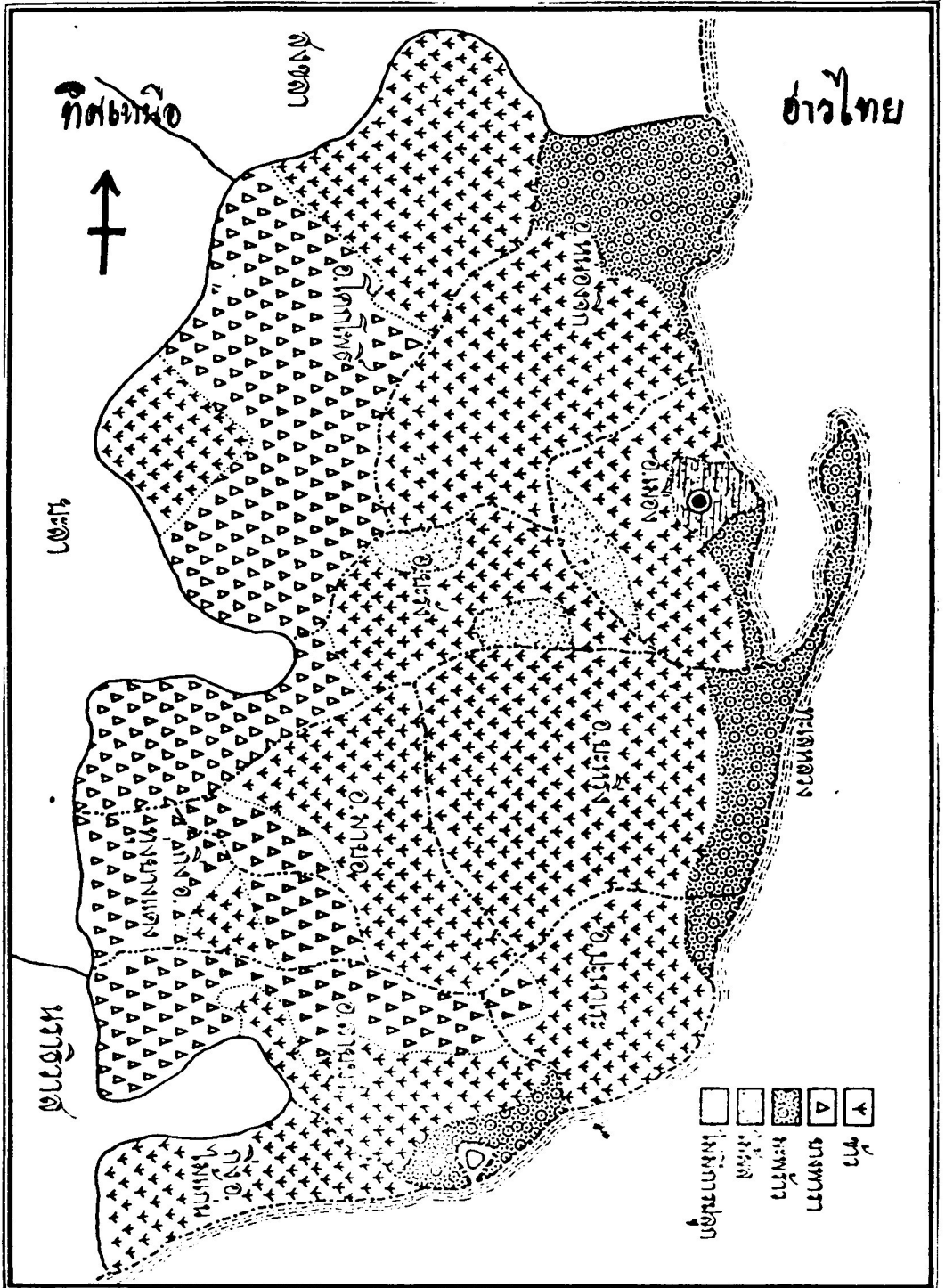
▲ เมืองหลัก

แผนที่จังหวัดปัตตานี

แผนที่แสดงการปลูกพืชที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, "ชนบทไทย 2523" โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, กรุงเทพมหานคร, 2523, หน้า 20๘

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่ำที่สุดรองลงมาจากอันดับสุดท้ายคือ จังหวัดพัทลุง (ปี 2522 = 6,793 บาท/ปี พัทลุง 6,781 บาท/ปี)¹

มีผู้ประกอบการอาชีพหมวดอาชีพเกษตรกรรมสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับหมวดอาชีพอื่น ๆ คือ ประมาณร้อยละ 77.29 อาชีพที่มีความสำคัญรองลงไปคืออาชีพช่างหรือผู้ประกอบการในกระบวนการผลิตและกรรมกร อาชีพผู้ประกอบการเกี่ยวกับการค้า อาชีพผู้ประกอบการที่ใช้วิชาชีพ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับหมวดอาชีพที่สำคัญระหว่างประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลแล้ว อาชีพที่มีความสำคัญสูงสุดของประชากรในเขตเทศบาลคือ อาชีพผู้ประกอบการเกี่ยวกับการค้า ซึ่งมีผู้ประกอบการที่ร้อยละ 23.41 และอาชีพที่มีความสำคัญรองลงไปคืออาชีพเกษตรกรรม อาชีพช่างหรือผู้ประกอบการในกระบวนการผลิตและกรรมกร อาชีพผู้ประกอบการที่ใช้วิชาชีพ ตามลำดับ ส่วนอาชีพที่มีความสำคัญสูงสุดของประชากรนอกเขตเทศบาลคือ อาชีพเกษตรกรรมซึ่งมีผู้ประกอบการที่ร้อยละ 81.95 และอาชีพที่มีความสำคัญรองลงไปคืออาชีพช่างหรือผู้ประกอบการในกระบวนการผลิตและกรรมกร อาชีพผู้ประกอบการเกี่ยวกับการค้า และอาชีพผู้ประกอบการที่ใช้วิชาชีพ แต่เมื่อจำแนกอาชีพตามเพศจะเห็นว่า อาชีพที่มีความสำคัญสูงสุดไม่ว่าของชายหรือหญิงคืออาชีพเกษตรกรรมซึ่งมีร้อยละ 74.94 และ 79.94 ตามลำดับ ส่วนอาชีพที่มีความสำคัญรองลงไปของชายคือ อาชีพช่างหรือผู้ประกอบการในกระบวนการผลิตและกรรมกร อาชีพผู้ประกอบการเกี่ยวกับการค้า และอาชีพพนักงานขับยานพาหนะ และคนงานที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ และอาชีพที่มีความสำคัญรองลงไปของหญิงคือ อาชีพช่างหรือผู้ประกอบการในกระบวนการผลิตและกรรมกร อาชีพผู้ประกอบการเกี่ยวกับการค้า และอาชีพผู้ประกอบการที่ใช้วิชาชีพ ตามลำดับ

---

¹"ชนบทไทย 2523" สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, หน้า 205.

ตารางที่ 4 อัตราส่วนร้อยละของประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลแยกตามเพศและหมวดอาชีพที่สำคัญ*
(เรียงลำดับตามอัตราส่วนร้อยละของยอดรวมจังหวัดจากมากไปน้อย)

หมวดอาชีพที่สำคัญในรอบปี (เมษายน 2522 - มีนาคม 2523)	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ทั้งสองเพศ			
1. เกษตรกร	77.29	21.39	81.95
2. ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และกรรมกร	6.89	18.30	5.94
3. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	6.30	23.41	4.88
4. ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ	3.05	11.44	2.35
ชาย			
1. เกษตรกร	74.94	27.20	79.60
2. ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และกรรมกร	7.59	20.35	6.34
3. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	4.29	15.52	3.19
4. พนักงานขับยานพาหนะและคนงานที่ เกี่ยวข้อง	3.47	10.44	2.78
หญิง			
1. เกษตรกร	79.94	-	84.45
2. ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และกรรมกร	8.55	15.06	5.51
3. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	6.10	36.10	6.72
4. ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ	3.01	16.80	2.09
5. ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ	-	13.18	-

- หมายถึงอัตราส่วนร้อยละของอาชีพนั้นไม่อยู่ในลำดับ 1-4

* "สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523 : จังหวัดปัตตานี" หน้า 22

โครงสร้างทางสังคม

ลักษณะสังคมของปัตตานี แยกโดยแนวคิดออกเป็น 2 ส่วน คือ สังคมไทยพุทธ และสังคมไทยมุสลิม โดยมีประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 30 และผู้นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณร้อยละ 70 ซึ่งมีลักษณะชนบทกรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรม และความนิยมในการใช้ภาษาต่างกัน เนื่องจากกลุ่มไทยมุสลิมจะนิยมใช้ภาษายาวีเป็นภาษาคิดต่อกัน ซึ่งบางครั้ง เกิดอุปสรรคในการติดต่อกับสังคมอื่น แม้แต่เจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองเอง

โดยทั่วไปชาวไทยมุสลิมมักจะเคร่งศาสนา เช่น มีการทำพิธีละหมาดวันละ 5 เวลาเป็นประจำ และในวันศุกร์ ชาวไทยมุสลิมจะต้องไปทำพิธีละหมาดร่วมกันที่มัสยิด โดยมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ให้การอบรมศีลธรรม ในจังหวัดปัตตานี มีวัด 72 วัด สำนักสงฆ์ 9 แห่ง มัสยิด 9 แห่ง¹ มีการคมนาคมที่สะดวกทั้งทางน้ำ ทางบก และทางอากาศ

การให้บริการด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาล 2 แห่ง ศูนย์การแพทย์และอนามัย 2 แห่ง สถานีอนามัย 68 แห่ง สำนักงานยุติธรรม 34 แห่ง²

---

¹บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี หน้า 12

²บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี หน้า 5

วัตถุประสงค์และระเบียบวิธีวิจัย

วัตถุประสงค์ และขอบข่ายของงานวิจัย

เพื่อค้นหาวิธีการในการพัฒนาชนบท สำหรับชุมชนไทยพุทธ และชุมชนไทยมุสลิม ในภาคใต้ของไทย โดยใช้จังหวัดปัตตานีเป็นสถานที่ทำการศึกษา โดยแบ่งการศึกษาเปรียบเทียบออกเป็น 4 ส่วนคือ

1. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ
2. การกระจายรายได้
3. พฤติกรรมทางค่านิยมและประชากร
4. พฤติกรรมทางค่านิยมเมือง

ในส่วนของพฤติกรรมทางค่านิยมและประชากร

ใช้ตัวแปรต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบในการศึกษาของทั้ง 2 สังคม ดังนี้

1. อายุของหัวหน้าครอบครัว
2. อาชีพการแต่งงาน
3. ภาวะเจริญพันธุ์ และการวางแผนครอบครัว
4. ขนาดของครอบครัวปัจจุบัน (family size) และความคาดหวัง

(ความต้องการของจำนวนบุตร ถ้าสามารถเลือกได้)

5. การเตรียมการศึกษาเพื่ออนาคตของบุตร
6. ค่านิยมเกี่ยวกับสตรี

ซึ่งในส่วนของการวิจัยหัวข้อนี้ ได้นำตัวแปรพื้นฐาน และข้อมูลทางค่านิยมการศึกษาของทั้ง 2 สังคมออกมาพิจารณาประกอบกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ก. แหล่งที่มาของข้อมูลและขนาด

ในการสอบถามเพื่อหาข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งหน่วยของแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ

1. การสอบถามจากหัวหน้าครอบครัว หรือผู้ที่ทำหน้าที่เสมือนหัวหน้าครอบครัว
2. จากบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว โดยนำคำตอบมาวิเคราะห์ร่วมกัน

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample size)

ในการทำวิจัยครั้งนี้ จะใช้ตัวอย่างในการวิจัยทั้งหมด 2,098 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นกลุ่มของไทยพุทธ และไทยมุสลิม ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จะใช้สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นตัวคุม คือ ทั้งกลุ่มตัวอย่างไทยพุทธ และกลุ่มตัวอย่างไทยมุสลิม จะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน

ข. การเก็บข้อมูล (Data Collection)

ในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้หลักการในการสร้างแบบสอบถามตามหลักการของ เคอร์ลิงเจอร์¹ ซึ่งได้คำนึงถึงข้อมูลที่จะนำมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด และมีปัญหาน้อยที่สุด โดยทำการทดสอบ (pretest) แบบสอบถาม เพื่อปรับปรุงและตัดทอนบางส่วนที่อาจจะทำให้เกิดปัญหาได้ออกไป โดยใช้หลักการดังนี้

1. เป็นข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์วิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยตรง
2. ผู้ตอบพอจะมีความรู้หรือความคุ้นเคยกับคำถามนั้นอยู่บ้างแล้ว
3. คำถามเหล่านั้นถูกต้อง เหมาะสมกับทัศนคติ หรือตามธรรมเนียมประเพณี
4. คำถามที่ตั้งขึ้นนั้นมีความชัดเจนเพียงพอ
5. ไม่เป็นคำถามที่เป็นเรื่องส่วนตัว หรือต้องการข้อมูลที่ละเอียดมากเกินไป

จนผู้ตอบมีความรู้สึกไม่อยากตอบ

ในการสร้างแบบสอบถาม ได้พิจารณาถึงข้อมูลต่าง ๆ ทั้งได้กล่าวมาแล้ว และได้มาทำการทดสอบล่วงหน้า เพื่อพิจารณาถึงผลที่จะได้รับเมื่อลงพื้นที่จริง ๆ

อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงในการทำวิจัยก็คือ กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษานั้น นิยมผู้ที่ได้รับการศึกษาค่า อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากความเจริญ ดังนั้น ในการเก็บข้อมูลจึงใช้เวลามากเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริง โดยใช้เทคนิคการสังเกต (Observation) ประกอบการสัมภาษณ์ (Interview) ในการดำเนินงานจึงใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ในการวิจัยสนาม (Field Research)

---

¹ Fred N. Kerlinger, Foundation of Behavioral Research, (New York : Holt Rinhart, and Winston, 1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ในลักษณะของคำถามแบบปิด (Closed End Questionnaire) ซึ่งในส่วนของการตั้งคำถามจะมีการสอบทาน (Cross Check) โดยสอบทานกับข้อมูลพื้นฐาน เช่น การศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา เป็นต้น

นอกจากนี้ได้ใช้ข้อมูลการวิจัยอื่น ๆ ประกอบการพิสูจน์สมมุติฐานที่ได้วางไว้ในขั้นตอนการเตรียมงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis)

จากลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นลักษณะข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ข้อมูลที่ได้รับจะบันทึกลงในเทปคอมพิวเตอร์ (Computer tape) เพื่อใช้ระบบคอมพิวเตอร์ช่วยในการประเมินค่า หากความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ทั้งในส่วนของสังคมไทยพุทธ, สังคมไทยมุสลิม และการหาค่าเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลต่าง ๆ ของกลุ่มประชากรตัวอย่างของทั้ง 2 สังคม

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ในการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review of Literature) และศึกษาพื้นที่ ทำแผนที่ของชุมชน
2. จัดทำแบบสอบถามและเตรียมงานสนาม รวมทั้งทำการทดสอบแบบสอบถาม (Preparation of interview schedule and observation manual) เพื่อจัดเตรียมแบบสอบถามให้สมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในงานสนาม
3. จัดเก็บข้อมูลสนาม (Field work)
4. จัดเตรียมข้อมูลดิบ (Data processing)
5. วิเคราะห์ผลการวิจัย (Analysis of research results)
6. จัดทำรายงานและพิมพ์เผยแพร่ (Report preparation and publication)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลพื้นฐานของสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิม ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับครอบครัวและชุมชน ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางนโยบายด้านต่าง ๆ
2. ในส่วนของการวิจัยนี้ จะทำให้ทราบทัศนคติของชุมชนในด้านการศึกษาในระบบการศึกษากลางของประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการศึกษาเฉพาะพื้นที่ในทุกระดับ
3. สามารถพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรทางการศึกษา ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันการย้ายถิ่นออกของผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง
4. เป็นแนวทางขั้นต้นในการศึกษาชุมชนทั้ง 2 ในระดับที่ละเอียดลึกซึ้งเฉพาะด้านได้ต่อไป

ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลนี้ได้จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยสุ่มตัวอย่างและสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวไทยพุทธ และไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี พนักงานสัมภาษณ์ประกอบด้วย อาจารย์ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้ที่สามารถใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษายาวีได้เป็นอย่างดี จนเชื่อได้ว่าไม่มีปัญหาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมี นางฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ และนายมานพ จิตัญญา เป็นผู้รับผิดชอบการเก็บข้อมูลจึงได้พยายามกระจายตัวอย่างให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังปรากฏในตารางที่ข้างล่างนี้

ตารางที่ 9 จำนวนตัวอย่างแยกตามอำเภอและศาสนา

อำเภอ	พุทธ	อิสลาม	รวม
โคกโพธิ์	352	324	676
สายบุรี	236	188	424
หนองจิก	140	85	225
ปานาเระ	66	95	161
มายอ	75	80	155
เมือง	60	45	105
ยะหริ่ง	136	111	250
ยะรัง	23	19	42
รวม	1,091	1,007	2,098

ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่าง

ข้อมูลที่เก็บรวบรวม มุ่งเฉพาะกลุ่มประชากรที่อยู่ในสถานะภาพสมรส ในสังคมไทยมุสลิม และสังคมไทยพุทธ จำนวน 2,098 ตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้นับถือศาสนาอิสลาม 1,007 ตัวอย่าง และผู้นับถือศาสนาพุทธ 1,091 ตัวอย่าง ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่างมีดังนี้ เพศของประชากรในกลุ่มสังคมทั้งสอง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 87.69 จากกลุ่มประชากรไทยมุสลิม และร้อยละ 72.05 จากกลุ่มประชากรไทยพุทธ

อายุของประชากรจัดแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นช่วงละ 10 ปี อายุของประชากรในสังคมไทยมุสลิม จะอยู่ในช่วง 31 - 40 ปี ร้อยละ 25.22 ส่วนอายุของประชากรในสังคมไทยพุทธจะอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี ร้อยละ 29.61 นอกจากนี้ยังพบว่าอายุสูงสุดของประชากรในสังคมไทยมุสลิมคือ 84 ปี ส่วนอายุสูงสุดของประชากรในสังคมไทยพุทธ คือ 89 ปี อายุต่ำสุดของประชากรในสังคมทั้งสองคือ 16 ปี

ระดับการศึกษา จัดแบ่งออกเป็น 7 ระดับ ในสังคมไทยมุสลิม มีระบบการศึกษาของตนเอง คือ ระบบปอเนาะ จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 55.80 จากกลุ่มประชากรไทยมุสลิมไม่ได้เรียน นอกจากนี้ยังพบว่ามีเพียง ร้อยละ 0.50 เรียนถึงชั้นอุดมศึกษา ส่วนระดับการศึกษาของประชากรไทยพุทธ มีลักษณะการกระจายที่คิดว่า ซึ่งพบว่า ร้อยละ 60.49 มีระดับการศึกษาระหว่าง ป.4 - ป.7

อาชีพหลักจัดแบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม คือ ทำนา ทำสวนยาง ทำไร่ ทำสวนผลไม้ รับจ้างในสาขาเกษตร ประมง ทำปศุสัตว์และอาชีพนอกจากสาขาเกษตร จากการศึกษา พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ซึ่งประกอบด้วย ร้อยละ 83.62 จากกลุ่มประชากรไทยมุสลิม และร้อยละ 78.10 จากกลุ่มประชากรไทยพุทธ นอกจากนี้พบว่า อาชีพที่ประชากรทำอยู่ในอันดับรองลงมาคืออาชีพนอกสาขาเกษตร ซึ่งประกอบด้วย ร้อยละ 7.65 จากกลุ่มประชากรไทยมุสลิม และร้อยละ 14.67 จากกลุ่มประชากรไทยพุทธ

ระยะเวลาที่มาตั้งถิ่นฐาน จัดแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม คือ ระยะเวลา 1 - 10 ปี ระยะเวลา 11 - 20 ปี ระยะเวลา 21 - 30 ปี ระยะเวลา 31 ปีขึ้นไป อยู่มาตั้งแต่เกิดและไม่ทราบจากการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่อยู่มาตั้งแต่เกิด ซึ่งประกอบด้วยร้อยละ 79.94 จากกลุ่มประชากรไทยมุสลิม และร้อยละ 67.19 จากกลุ่มประชากรไทยพุทธ

จำนวนบุตร จะมีตั้งแต่ 0 ถึง 13 คน จากการศึกษาพบว่า ในสังคมไทยมุสลิม จำนวน 964 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะมีบุตร 3 คน จำนวนร้อยละ 18.04 รองลงมาจะมีบุตร จำนวน 2 คน จำนวนร้อยละ 16.68 ส่วนในสังคมไทยพุทธ จำนวน 1,038 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะมีบุตร 2 คน จำนวนร้อยละ 22.09 รองลงมาจะมีบุตรจำนวน 3 คน ร้อยละ 19.71 อย่างไรก็ตามพบว่าการกระจายของจำนวนบุตรของสังคมทั้งสองอยู่ระหว่าง 1 - 5 คน แต่ในกลุ่มประชากรที่มีบุตรจำนวน 5 คนขึ้นไป จะพบในสังคมไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 10 อัตราร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะตัวแปรที่สำคัญ
พื้นฐาน

ลักษณะของประชากร	สังคม	
	ไทยมุสลิม	ไทยพุทธ
1. เพศ		
ชาย	87.69	73.05
หญิง	12.31	26.95
	100.00	100.00
2. อายุ		
11 - 20 ปี	0.40	0.36
21 - 30 ปี	14.78	8.88
31 - 40 ปี	25.22	18.77
41 - 50 ปี	24.93	29.61
51 - 60 ปี	20.66	22.46
61 ปีขึ้นไป	14.01	19.92
	100.00	100.00

ลักษณะของประชากร	สังคม	
	ไทยมุสลิม	ไทยพุทธ
3. <u>ระดับการศึกษา</u>		
<u>ไม่ได้เรียน</u>	55.30	15.49
ต่ำกว่า ป.4	12.12	11.37
ป.4 - ป.7	24.43	60.49
ม.ศ. ต้น	1.09	6.51
ม.ศ. ปลาย	0.60	3.02
อุดมศึกษา	0.50	3.12
เรียนระบบปอเนาะ	5.96	-
	100.00	100.00
4. <u>อาชีพหลัก</u>		
ทำนา	83.60	79.10
ทำสวนยาง	3.87	3.76
ทำไร่	0.30	0.09
ทำสวนผลไม้	0.60	1.00
รับจ้างในสาขาเกษตร	3.38	0.64
ประมง	0.10	0.37
ทำปลูสัตว์	0.50	0.37
อาชีพนอกสาขาเกษตร	7.65	14.67
	100.00	100.00

ลักษณะของประชากร	สังคม	
	ไทยมุสลิม	ไทยพุทธ
5. <u>ระยะเวลาที่มาตั้งถิ่นฐาน</u>		
<u>อยู่มาตั้งแต่เกิด</u>	79.44	67.19
1 - 10 ปี	7.55	9.54
11 - 20 ปี	3.88	9.34
21 - 30 ปี	4.78	6.69
31 ปีขึ้นไป	3.75	6.78
ไม่ทราบ	0.10	0.46
	100.00	100.00
6. <u>จำนวนบุตร</u>		
0 คน	0.21	0.10
1 คน	10.16	10.98
2 คน	17.43	23.22
3 คน	18.88	20.71
4 คน	14.63	17.15
5 คน	15.04	12.33
6 คน	10.37	6.16
7 คน	7.10	5.39
8 คน	3.11	1.93
9 คนขึ้นไป	3.01	2.03
	100.00	100.00

จากข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งใช้เป็นตัวแปรพื้นฐานในการวิจัย ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันอยู่บ้างที่น่าจะพิจารณา และมีความเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของประชากรและการศึกษาก็คือ

ระดับการศึกษา ซึ่งจะพบความแตกต่างทางด้านการศึกษาของประชากรทั้ง 2 สังคมคือ โดยเฉลี่ยแล้วประชากรในสังคมไทยมุสลิม จะมีการศึกษาค่ากว่าประชากรในสังคมไทยพุทธในทุกกลุ่มการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งมีจำนวนมากในสังคมไทยมุสลิม

จำนวนบุตร ในการวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มทางการศึกษาของทั้งสองสังคม สิ่งที่จะละเอียดไม่ได้ก็คือ จำนวนบุตรที่จะเติบโตขึ้นเป็นประชากรที่มีประสิทธิภาพต่อไปนั้น ในสังคมไทยมุสลิมจะมีกลุ่มประชากรที่มีบุตรมากอยู่มากกว่าสังคมไทยพุทธ ซึ่งการมีบุตรจำนวนมากนั้น จะมีผลกับการส่งเสริมทางด้านการศึกษาประการหนึ่งด้วย

บทที่ 4

ความแตกต่างทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ความแตกต่างทางการศึกษาของประชากรในพื้นที่เป้าหมาย ปรากฏว่ามีประชากรผู้ไม่รู้หนังสือมาก เป็นอันดับที่ 1 ของประเทศ คือ ร้อยละ 23.7¹ ซึ่งเมื่อแยกเป็นรายจังหวัดแล้ว พบว่า อันดับ 3 - 6 เป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งสิ้น

ตารางที่ 11 จำนวนประชากรผู้ไม่รู้หนังสือมีอายุ 10 ปีขึ้นไป แยกเป็นรายจังหวัด 10 จังหวัดแรกของประเทศ

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนประชากร	ผู้ไม่รู้หนังสือ	ร้อยละ
1	แม่ฮ่องสอน	94,182	26,819	28.5
2	ตาก	187,404	50,702	27.1
3	สตูล	129,771	24,892	25.2
4	นราธิวาส	269,817	67,493	25.0
5	ปัตตานี	269,827	66,677	24.7
6	ยะลา	182,251	43,076	23.6
7	น่าน	268,511	63,009	23.4
8	ลำปาง	526,917	128,526	22.7
9	เชียงใหม่	1,046,525	235,761	22.5
10	พิจิตร	340,604	75,054	22.0

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "สถิติจากรายงานการศึกษาเรื่องประชากรผู้ไม่รู้หนังสือ ระหว่าง พ.ศ., 2490-2523" อางตอจากคคมนตรีรจน กายา : สรุตผลการวิจัย และชอเสนอแนะ ในชาวมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขตปัตตานี, ฉบับพิเศษ, 2525, หน้า 5-6.

ลักษณะการกระจายของประชากร ที่ได้รับการศึกษาในด้านการอ่านออกเขียนได้ และระดับการศึกษาทั่วไปของจังหวัดปัตตานี จะเห็นได้ว่า อัตราส่วนร้อยละของประชากร อายุ 10 ปี ขึ้นไปที่อ่านออกเขียนได้ ของประชากรในกลุ่มอายุเดียวกันเป็น 65.75 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาลแล้ว อัตราส่วนร้อยละของผู้อ่านออกเขียนได้ในเขตเทศบาลจะสูงกว่านอกเขตเทศบาล และเมื่อจำแนกตามเพศก็ปรากฏว่า เพศชายมีอัตราส่วนผู้อ่านออกเขียนได้สูงกว่าเพศหญิง สำหรับอัตราส่วนร้อยละของประชากร อายุ 6 - 29 ปีที่กำลังเรียน นั้น ความแตกต่างของอัตราส่วนร้อยละนี้ต่อประชากรทั้งหมด ในกลุ่มอายุเดียวกันระหว่างในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล และระหว่างชายกับหญิง เป็นพหุคูณเดียวกันกับความแตกต่างของประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไปที่อ่านออกเขียนได้ ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น และเมื่อศึกษาถึงอัตราส่วนร้อยละของประชากรที่มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา ต่อประชากรที่มีการศึกษาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของประชากรที่มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษา ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลสูงเกือบจะเป็นสามเท่าของประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาล

ตารางที่ 12 ลักษณะทางการศึกษาของประชากรในเขตและนอกเขตเทศบาล*

ลักษณะทางสังคม	รวม	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
อัตราส่วนร้อยละของ ประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไปที่ยังอ่านออก เขียนได้ ต่อประชากรอายุ 10 ปีขึ้นไป ทั้งหมด			
ทั้งสองเพศ	65.75	83.46	63.94
ชาย	72.35	87.32	70.85
หญิง	59.21	79.73	57.09
ประชากรอายุ 6-29 ปีที่กำลังเรียน ต่อประชากรอายุ 6-29 ปีทั้งหมด			
ทั้งสองเพศ	40.14	47.73	39.34
ชาย	42.48	49.34	41.78
หญิง	37.76	46.19	36.85
ประชากรที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าชั้น ประถมศึกษาต่อประชากรที่มีการศึกษา ทั้งหมด			
ทั้งสองเพศ	13.41	31.97	10.90
ชาย	14.64	33.76	12.20
หญิง	11.98	30.09	9.30

*สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523. (จังหวัดปัตตานี) สำนักงานสถิติ
แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีกองเพมมหานคร หน้า 21.

ในการศึกษานี้เพื่อให้ทราบข้อเปรียบเทียบที่ชัดเจน จึงแยกกลุ่มสังคม เนื่องจาก
จากผลของการรายงานการศึกษาของเขตการศึกษาที่ 2 ซึ่งรับผิดชอบในพื้นที่เป้าหมาย พบ
ว่านักเรียนที่เข้าทำการศึกษาในชั้นสูงต่อจากภาคการศึกษาของรัฐ จะเป็นนักเรียนไทยพุทธ
เป็นส่วนใหญ่ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามกับที่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งจบเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับเข้าเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) ปีการศึกษา 2524

จังหวัด	นักเรียนไทยนับถือศาสนาอิสลาม					นักเรียนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ			นักเรียนพุทธเรียน ต่อมากกว่ามุสลิม%
	จบ ป.6 ปีการศึกษา 2523	เข้าเรียนต่อม.1 ปีการศึกษา 2524 ในโรงเรียน				จบ ป.6 ปีการศึกษา 2523	เรียนต่อ ม. 1 ปี 2524	เรียนต่อ%	
		ราษฎร์สอน ศาสนาอิสลาม	มัธยมรัฐบาล	รวม	เรียนต่อ%				
ปัตตานี	3,926	1,505 (61.85%)	928 (38.14%)	2,433	61.97	1,967	1,698	86.32	24.35
นราธิวาส	3,842	1,475 (70.20%)	626 (29.79%)	2,101	54.69	1,652	1,251	75.73	21.04
ยะลา	1,800	1,046 (80.77%)	249 (19.22%)	1,295	71.94	2,282	1,876	82.21	10.27
สตูล	2,066	638 (59.18%)	440 (40.81%)	1,078	51.18	1,111	760	68.41	17.23
รวมทั้งเขต	11,634	4,664 (67.53%)	2,243 (32.47%)	6,907	59.37	7,012	5,585	79.65	20.28

ที่มา รายงาน รศก. สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า จำนวนนักเรียนไทยที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นดังนี้

1. ปีการศึกษา 2523 จบจำนวน 11,634 คน แต่ศึกษาต่อ ม.1 เพียง 59.37% เท่านั้น
2. ในจำนวนที่ศึกษาต่อนี้ ปรากฏว่าเข้าเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม 67.53% ในโรงเรียนรัฐบาล 32.47% ของจำนวนที่ศึกษาต่อ แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองยังมีความนิยมศรัทธาในศาสนาอิสลามมาก และจังหวัดยะลามี% สูงสุดถึง 80.77%
3. เรียนต่อน้อยกว่านักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธถึง 20.28%

จากตารางข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงผู้ที่เข้ามาพัฒนาคุณภาพ โดยระบบการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มคนไทยพุทธแล้ว ผู้วิจัยได้พิจารณาตัวแปรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะให้บุคคลรุ่นใหม่ในครอบครัวได้รับการศึกษาต่อไปหรือไม่ โดยการให้ความสำคัญสนับสนุนทางค่านิยมในการศึกษา บุคคลกลุ่มนั้นคือหัวหน้าครอบครัว ซึ่งจะ เป็นผู้ นำ ของ ครอบครัว ที่มีอิทธิพลต่อการวางแผน การเปลี่ยนแปลงค่านิยมต่าง ๆ ของครอบครัวและสังคม ความเป็นไปได้ที่จะคาดการณ์ลักษณะของสังคมในอนาคตอาจจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากทัศนคติของสังคมตะวันออกทั่วไป จะให้ความสำคัญกับผู้นำครอบครัวอย่างสูง และจะเป็นผู้ชี้แนวทางการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การทำวิจัยครั้งนี้ใช้ศาสนาเป็นตัวกำหนดความแตกต่างทางค่านิยมสังคม ในค่านิยมชีวิต และขนบธรรมเนียม ประเพณี อันเป็นองค์ประกอบเฉพาะ แสดงลักษณะเด่นเฉพาะของแต่ละสังคม

ทัศนคติของสังคมไทยยกย่องให้ผู้ชายเป็นผู้นำที่สำคัญของครอบครัว ซึ่งเป็นสังคมชั้นประมุขนิยมของมนุษย์ ดังนั้น ข้อจำกัดทางด้านการศึกษาเกี่ยวกับสตรีที่เกิดขึ้นในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง ที่จะใช้หาความเป็นไปได้ทางด้านภาวะเจริญพันธุ์ หรือทัศนคติแนวคิดของสตรี อาจจะมีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่าเพศชาย แต่ก็เป็นกลุ่มที่มีคุณภาพคือ เพศหญิงที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้มีฐานะเป็นผู้นำครอบครัว ซึ่งจะมีส่วนเป็นผู้กำหนด และถ่ายทอดแนวคิดต่อไปยังคนรุ่นใหม่ ที่จะขึ้นมาเป็นผู้สร้างลักษณะสังคมต่อไปได้ โดยเริ่มจากการพยายามที่จะหาแนวโน้มของความคิดในการศึกษาของ 2 สังคมในพื้นที่เดียวกันเพื่อหาความแตกต่าง ซึ่งจะแสดงการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทั้งยังเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างแบบแผนการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ของประชากรที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน จากการสอบถามหัวหน้าครัวเรือนภายในชุมชนตัวอย่าง

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ได้รับการศึกษาและผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา
ของสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิมแยกตามเพศ

เพศ	ผู้ไม่ได้รับการศึกษา		ผู้ได้รับการศึกษา	
	พุทธ	มุสลิม	พุทธ	มุสลิม
ชาย	64 (8.14)	462 (52.5)	732 (91.96)	418 (47.5)
หญิง	101 (34.71)	91 (73.98)	190 (65.29)	32 (26.02)
รวม	165 (15.18)	553 (55.13)	922 (84.82)	450 (44.87)

ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นได้ชัดเจนว่า ในสังคมไทยมุสลิม ยังมีผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเกินครึ่งของกลุ่มตัวอย่าง (54.92 %) ซึ่งมีความแตกต่างเห็นชัดเจนกับสังคมไทยพุทธ ที่มีจำนวนของผู้ไม่ได้รับการศึกษาน้อยมาก (15.12%) ทำให้เป็นที่น่าวิตกถึงคุณภาพของประชากรในสังคมไทยมุสลิม ซึ่งน่าจะมีการพัฒนาการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพของประชากร เนื่องจากผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาจะเป็นกลุ่มที่ถูกชักจูงให้มีแนวคิดที่ผิด ๆ ใค้งาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยมุสลิมที่ใช้ปรัชญาทางศาสนา เป็นเครื่องนำทางในการดำรงชีวิต ผู้ที่จะชี้นำได้ก็คือผู้นำทางศาสนาในกลุ่มเท่านั้น ซึ่งถ้าหากได้ผู้นำทางศาสนาที่มีทัศนคติไม่ดีหรือกบฏโดยผลประโยชน์ส่วนตัวจะทำให้คนในกลุ่มสังคมนั้นมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสังคมอื่น หรือถูกเอาเปรียบจนกลายเป็นกลุ่มสังคมที่ไม่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพเท่ากับกลุ่มอื่น อันจะก่อให้เกิดปัญหาทางบ้านอื่น ๆ ตามมาในที่สุด

ทางด้านการศึกษาผู้หญิงในสังคมไทยพุทธ จะไม่มีค่าของความแตกต่างจากเพศชาย ทางด้านการศึกษาของเด็ก หรืออาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มี ความหมายในค่าของความแตกต่างแต่ในสังคมไทยมุสลิม สถานภาพของสตรีทางด้านการศึกษาจะต่ำกว่าเพศชาย ทั้งนี้เนื่องจากเห็นได้ชัดถึงค่าของความแตกต่างทางด้านการศึกษา ผู้หญิงในสังคมไทยมุสลิม

จะไม่ได้รับการศึกษาเป็นจำนวนมากกว่าเพศชาย เมื่อเทียบอัตราส่วนกันแล้วคือ เพศหญิงของสังคมไทยมุสลิมจะมีผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาสูงถึงร้อยละ 73.98 ในขณะที่ผู้ชายมีเพียงร้อยละ 52.5 ซึ่งไม่เป็นไปตามความเชื่อที่ว่า "ในพระมหากษัตริย์ได้ให้สิทธิแก่สตรีในการรับมรดก เกียรติยศ และการศึกษา"¹

ในการวางแผนการศึกษาต่อไป ควรพัฒนาปรับปรุงการศึกษาของกลุ่มสตรีในสังคมมุสลิมด้วย

การจัดแบ่งระดับการศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ แบ่งกลุ่มตามลักษณะของการศึกษาออกเป็น 5 กลุ่มคือ

1. ผู้ไม่ได้รับการศึกษา
2. ผู้ที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่า ป.4 (ซึ่งหมายถึงผู้ที่พอจะได้รับการศึกษามาบ้าง แต่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับเดิมที่กำหนดให้จบ ป.4)
3. ผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับ ป.4 - ป.7 (ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษารอบตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา หรือการศึกษาภาคบังคับในแผนการศึกษาภาคบังคับเดิม และแผนการศึกษาภาคบังคับใหม่)
4. ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นจากแผนการศึกษาภาคบังคับ (ซึ่งหมายถึง กลุ่มของประชากรที่มีการพัฒนาคุณภาพมากขึ้นจากการศึกษาภาคบังคับ)
5. ผู้ที่ได้รับการศึกษาในปอเนาะ (ซึ่งมีอยู่ในสังคมไทยมุสลิมเท่านั้น การศึกษาในปอเนาะมีลักษณะการศึกษาที่แตกต่างจากโรงเรียนสามัญทั่ว ๆ ไป เนื่องจากมีโต๊ะครูคนเดียวเป็นผู้สอนวิชาต่าง ๆ ซึ่งขอบข่ายของวิชา เนื้อหา หรือหลักสูตรต่าง ๆ ถูกกำหนดขึ้นโดยโต๊ะครู ซึ่งแต่ละแห่งมีรูปแบบไม่เหมือนกัน เพราะโต๊ะครูจะเป็นทั้งผู้ปกครอง ผู้บริหาร ผู้จัดการ และผู้สอนด้วยในเวลาเดียวกัน)

ดังนั้นในขั้นต้นจึงควรพิจารณากว้าง ๆ ถึงจำนวนของผู้ที่ได้รับการศึกษาและไม่ได้รับการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบกันใน 2 สังคม จากตารางต่อไปนี้

---

¹คร.โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, ศาสนาอิสลาม และชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดภาคใต้. อักษรบัณฑิต, กรุงเทพฯ. 2520 หน้า 56.

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบระดับการศึกษาของสังคมไทยพุทธและไทยมุสลิม

ระดับการศึกษา	สังคมพุทธ		สังคมมุสลิม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	165	15.12	553	54.92
ต่ำกว่า ป.4	124	11.31	122	12.12
ป.4 - ป.7	660	60.49	246	24.43
มัธยมศึกษาตอนต้น	71	6.51	11	1.09
มัธยมศึกษาตอนปลาย	33	3.02	6	.60
อุดมศึกษา	34	3.12	5	.50
ปอเนาะ	-	-	60	5.96
ไม่ตอบ	4	.37	4	.04
รวม	1091	100.00	1007	100.00

สังคมไทยพุทธ และสังคมไทยมุสลิมมีไม่ตอบเรียงระดับการศึกษากลุ่มละ 4 คน

พิจารณาตามลักษณะของการศึกษา จะพบว่าอัตราส่วนของผู้ได้รับการศึกษา จะ มีสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา ดังตารางเปรียบเทียบที่ 2 จะพบว่าในสังคมไทยพุทธ จำนวนผู้ ได้รับการศึกษาจะมีสูงถึงร้อยละ 84.82 ในขณะที่สังคมไทยมุสลิมมีเพียงร้อยละ 44.87 ความ แตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนในค่ารวมของการศึกษาคือ ในสังคมไทยพุทธ จะมีผู้ได้รับการศึกษา มากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา ในขณะที่สังคมไทยมุสลิมซึ่งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีสภาพแวดล้อม เช่นเดียวกัน กลับมีจำนวนของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษามากกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษา ดังตาราง ข้างต้นพบว่า จำนวนของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวนั้น มีจำนวนเกินกว่า ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างคือ ร้อยละ 54.92 ในขณะที่กลุ่มผู้ไม่ได้รับการศึกษาของสังคม ไทยพุทธ มีเพียงร้อยละ 15.12 เท่านั้น จากข้อมูลดังกล่าวจึงพอจะสรุปได้ว่า กลุ่มผู้ที่

จะอยู่ในข่ายของโครงการพัฒนาทางการศึกษา ควรจะเป็นกลุ่มใด¹

ในปัจจุบัน กลุ่มคนไทยมุสลิมก็มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่นของตนให้สอดคล้องกับการศึกษาของส่วนกลาง ดังจะเห็นได้จาก จำนวนของโรงเรียนที่เปิดทำการสอนอยู่ในเขตการศึกษาที่ 2 และสภาพการขาดแคลนต่าง ๆ ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ที่พยายามจะปรับหลักสูตรการศึกษาของตนเข้าสู่ระบบการศึกษากลาง แต่ยังมีอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนประจำเขตการศึกษา 2 ได้รวบรวมไว้ดังนี้

---

¹ในการเก็บข้อมูลได้พัฒนาถึงการศึกษา ทั้งในและนอกระบบ และในทุกรูปแบบ ดังนั้นผู้ที่ตอบว่าไม่ได้รับการศึกษา คือกลุ่มผู้ที่ไม่เคยเรียนเลยจริง ๆ

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่เปิดทำการสอน จำแนกตามประเภทการสอน เป็นรายจังหวัด ตั้งแต่ปี 2523 - 2525

จังหวัด	จำนวน รร. ในทะเบียน	จำนวน รร. ที่กำลังดำเนินการทั้งหมด			จำนวน รร. ที่เปิดสอนวิชา						เปิดสามัญคิดเป็น% ของ รร. ที่ดำเนินการ	หยุดสอนชั่วคราว	
		2523	2524	2525	2523			2524				จำนวน	%
					2523	2524	2525	2523	2524	2525			
ปัตตานี	160	98	84	100	52	41	58	46	43	42	42.00	60	37.50
นราธิวาส	89	54	58	56	10	15	15	44	43	41	73.21	33	37.07
ยะลา	82	45	43	51	22	18	26	23	26	25	49.01	31	37.80
สตูล	17	14	14	15	6	4	3	8	10	12	80.00	2	11.76
รวมทั้งเขต	348	211	199	222	90	78	102	121	122	120	54.05	126	36.20
คิดเป็น % ของ รร. ในทะเบียน	-	60.63	57.18	63.79	25.36	22.41	29.31	34.77	35.05	34.48	-	36.20	

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า

1. จำนวนโรงเรียนที่ยังเปิดสอนอยู่ คิดเป็นร้อยละ 63.79 ของจำนวนทั้งหมด
2. จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาสามัญควบคุม คิดเป็นร้อยละ 34.48 ของจำนวนทั้งหมด และร้อยละ 54.05 ของจำนวนที่ดำเนินการอยู่
3. จำนวนโรงเรียนที่หยุดกิจการชั่วคราว คิดเป็นร้อยละ 36.20

ที่มา รายงาน รศก. สำนักงานศึกษาธิการเขต 2

ตารางที่ 17 แสดงถึงสภาพความต้องการของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่จะให้ทางราชการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับวิชาสามัญในปี 2525

จังหวัด	จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาสามัญ	ความต้องการที่จะให้ทางราชการช่วยเหลือทางด้าน				
		การอบรมทางวิชาการ	วัสดุอุปกรณ์	นิเทศเยี่ยมเยียน	ขอครูเพิ่ม	อื่น ๆ
ปัตตานี	42	2	21	1	15	7
นราธิวาส	41	7	24	-	17	-
ยะลา	25	5	13	2	12	5
สตูล	12	2	8	1	7	2
รวมทั้งเขต	120	16	66	4	51	14
คิดเป็นร้อยละ		13.33	55.00	3.33	42.5	11.66

จากตารางนี้แสดงให้เห็นว่า

โรงเรียนต้องการขอความช่วยเหลือจากทางราชการเกี่ยวกับวิชาสามัญ ซึ่งทางโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเปรียบเทียบกับหลักสูตรขอความช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์มากที่สุด คือ 55.00 % ซึ่งแสดงว่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสอนวิชาสามัญ ซึ่งไม่ได้ทำการเปิดสอนมาก่อนขาดแคลน รวมทั้งครูช่วยสอนวิชาสามัญเพิ่ม 42.5 % เนื่องจากไม่มีในหลักสูตรเดิมมาก่อน และการให้อบรมทางวิชาการแก่ครู 13.33 % เพิ่มเติมแก่ผู้สอนเดิมด้วย

ดังนั้น ส่วนหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรที่จะมีการควบคุมมาตรฐานการศึกษา โดยการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่สามารถจะทำได้ ในเรื่องของความขาดแคลนดังกล่าวข้างต้น โดยจัดทำเป็นโครงการที่กำหนดมาตรฐานการปรับปรุงให้เด่นชัดทั้งในระยะยาวและระยะสั้น ทั้งนี้ อาจจะต้องมีการ อนุบ. รวมโรงเรียนที่มีมาตรฐานการศึกษาไม่เพียงพอลงบ้าง หรือจัดตั้งขึ้นใหม่ในบางพื้นที่ที่ขาดแคลน เป็นต้น

แนวโน้มทางการศึกษาเปรียบเทียบ

ผลของการศึกษา

โดยที่การทำวิจัยครั้งนี้ ไซ้จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ตัวอย่างทำการสำรวจ เป็นตัวแทนของ กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะพบว่า สภาพการศึกษาทั่วไปของสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิมใน จังหวัดปัตตานี มีอัตราของโรงเรียนและความขาดแคลนที่ไม่สูงมากนัก และไม่ต่ำจนเกินไป ผลจากการ ศึกษาผู้นำของครอบครัวในสังคมมุสลิม จะมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าสังคมไทยพุทธทุกระดับการศึกษา และจำนวนของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาของสังคมไทยมุสลิม จะมีอยู่ถึงร้อยละ 55.13 ในขณะที่สังคมไทยพุทธ มีอยู่เพียงร้อยละ 15.18 ดังตารางที่ (ในบทที่ 4) เพื่อที่จะหาแนวโน้มทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้ง สมมุติฐานไว้ว่า จะมีแนวโน้มสูงขึ้นในทุกสังคมนั้น พบว่าการศึกษาของทั้งสังคมไทยพุทธ และสังคมไทยมุสลิม มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นได้อย่างชัดเจน ดังข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ 18 ระดับการศึกษาจำแนกตามกลุ่มอายุของสังคมไทยพุทธ

อายุ \ ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียน	ต่ำกว่า ป.4	ป.4-ป.7	มศ.ต้น-อุดมศึกษา	รวม
10-19	0 (.00)	0 (.00)	0 (.00)	1 (100)	1 (100)
20-29	1 (1.33)	3 (4.00)	48 (64)	23 (30.67)	75 (100)
30-39	8 (3.96)	15 (7.43)	150 (74.26)	29 (14.36)	200 (100)
40-49	22 (7.07)	32 (10.29)	216 (69.45)	41 (13.18)	311 (100)
50-59	33 (12.31)	37 (13.81)	165 (61.57)	33 (12.31)	268 (100)
60-69	72 (45.00)	25 (15.63)	56 (35)	7 (4.38)	160 (100)
70-79	26 (45.61)	8 (14.04)	20 (35.09)	3 (5.26)	57 (100)
80-89	3 (23.08)	4 (30.77)	5 (38.46)	1 (7.69)	13
รวม	165 (15.18)	124 (11.41)	660 (60.72)	138 (12.7)	1087 (100)

ตารางที่ 19 ระดับการศึกษาจำแนกตามกลุ่มอายุของสังคมไทยมุสลิม

อายุ \ ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียน	ต่ำกว่า ป.4	ป.4-ป.7	มศ.ต้น-อุดมศึกษา และการศึกษา ปอเนาะ	รวม
10-19	1 (100)	0	0	0	1 (100)
20-29	22 (19.64)	12 (10.71)	63 (56.25)	15 (13.39)	112 (100)
30-39	91 (40.27)	29 (12.83)	49 (39.38)	17 (7.52)	226 (100)
40-49	150 (59.29)	35 (13.83)	46 (18.18)	22 (8.7)	253 (100)
50-59	118 (57.56)	33 (16.1)	44 (21.46)	10 (4.88)	205 (100)
60-69	116 (82.27)	11 (7.8)	2 (1.42)	12 (8.51)	141 (100)
70-79	46 (85.19)	2 (3.7)	1 (1.85)	5 (9.26)	54 (100)
80-89	9 (90.1)	0	0	1	1
รวม	553 (55.19)	122 (12.18)	245 (24.45)	82 (8.18)	1002 (100)

ในการพิจารณาแนวโน้มทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในประชากรไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยนำกลุ่มอายุของตัวอย่างมาแยกตามระดับการศึกษาต่าง ๆ จะพบว่า ในสังคมไทยพุทธ มีกลุ่มผู้ได้รับการศึกษาสูง ระดับตั้งแต่อายุ 59 ปีลงไป ซึ่งแสดงถึงการพัฒนาที่มีมานานดังตาราง พบว่า กลุ่มอายุตั้งแต่ 50 ปีลงไป ในสังคมไทยพุทธ นั้น จะมีกลุ่มผู้ได้รับการศึกษาสูงที่สุดของทุกกลุ่มอายุในระดับ ป.4 ขึ้นไป

ส่วนในสังคมไทยมุสลิมนั้น ระดับการศึกษาที่พัฒนาสูงขึ้นไป อยู่ในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ๆ จริง ๆ คือ กลุ่มอายุ 29 ปีลงมา ในกลุ่ม ป.4 ขึ้นไป และรวมการศึกษาในขณะเดี๋ยวนั้น มีถึงร้อยละ 69.64 ซึ่งจำนวนสูงที่สุดของกลุ่มอายุต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษานั้น จะอยู่ในกลุ่มของผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่พิจารณาได้ชัดเจนว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่ นั้น มีระดับการศึกษาสูงเกินกว่าคนรุ่นเก่า อย่างชัดเจน ในทั้ง 2 สังคม

สังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิม จะมีแนวโน้มของผู้ได้รับการศึกษามากเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าสังคมไทยมุสลิมจะพัฒนาไปได้ช้ากว่าสังคมไทยพุทธก็ตาม ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของผู้นำครอบครัว ที่จะวางแผนการศึกษาไว้ให้บุตรของตนในอนาคต โดยแสดงความคาดหวัง หรือความต้องการที่จะให้บุตรของตนได้รับการศึกษาในขั้นต่ำสุด ที่จะทำมาหากินได้อย่างสบาย ๆ โดยพิจารณาตกลงไปถึงสถานะของเพศของบุตรในสังคมทั้ง 2 จึงเสนอคำถามแยกออกเป็นความต้องการต่ำสุด ในการศึกษาของ บุตรหญิง และบุตรชาย ที่พอจะเลี้ยงชีพได้อย่างเหมาะสมในสังคมปัจจุบันซึ่งอยู่ในส่วนที่ทางครอบครัว สามารถที่จะส่งเสริมได้ดังตารางต่อไปนี้

สังคมไทยพุทธ						สังคมไทยมุสลิม					
ระดับการศึกษา ของบุตร ของบิดา-มารดา	ไม่ได้เรียน	ต่ำกว่า ป.4	ป.4-ป.7	มศ.ต้น- อุดมศึกษา	รวม	ไม่ได้เรียน	ต่ำกว่า ป.4	ป.4-ป.7	มศ.ต้น- อุดมศึกษา	ปอเนาะ	รวม
ไม่ได้เรียน	1 (.62)	2 (1.23)	25 (15.43)	138 (82.72)	262 (15.10)	11 (2.03)	3 (.55)	312 (57.67)	200 (36.97)	75 (2.77)	541 (100)
ป.1 - ป.7	-	4 (3.25)	10 (8.13)	109 (80.62)	123 (11.46)	-	-	66 (54.55)	52 (42.98)	3 (2.48)	121 (100)
ป.5 - ป.7	5 (.77)	4 (.62)	22 (3.38)	619 (92.23)	650 (60.58)	3 (1.23)	-	118 (48.36)	117 (47.95)	6 (2.46)	244 (100)
มศ.ต้น- อุดมศึกษา	-	-	2 (1.45)	136 (96.54)	138 (12.86)	-	-	1 (4.55)	20 (90.91)	1 (4.55)	22 (100)
ปอเนาะ	-	-	-	-	-	-	-	29 (48.33)	29 (48.33)	2 (3.33)	60 (100)
รวม	6 (.56)	10 (.93)	59 (5.50)	998 (93.01)	1073 (100)	14 (1.42)	3 (.30)	526 (53.24)	418 (42.31)	87 (2.73)	988 (100)

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากตาราง จะพบว่า เกือบทั้งหมดของตัวอย่าง ของทั้ง 2 สังคม ในระดัของผู้ที่มีการศึกษาจะอยู่ในชั้นใดก็ตาม ต้องการให้บุตรของตนได้รับการศึกษา สูงกว่าที่ตนได้รับมาทั้งสิ้น ไม่มีกลุ่มการศึกษาใดต้องการให้บุตรของตนได้รับการศึกษาค่ำกว่าตน มีเพียง 1 คน จากกลุ่มผู้ที่ได้รับการศึกษา ป.4-ป.7 ในชุมชนมุสลิม ที่พิจารณาว่า การศึกษาไม่มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ และส่วนใหญ่ก็สามารถ หรือมีความตั้งใจที่จะสนับสนุนให้บุตรของตนได้รับการศึกษาในระดัสูงกว่าตนได้ทั้งสิ้น

ข้อนำสัง เกตใน เรื่องการศึกษาในสังคมไทยมุสลิม ก็คือ การศึกษาในระบบปอเนาะ ซึ่งเป็นแบบแผนการศึกษาในสังคมไทยมุสลิมนั้นมีแนวโน้มที่จะลดลง เมื่อพิจารณาจำนวนของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ได้รับการศึกษามาจากปอเนาะ ส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้บุตรของตนเข้าไปศึกษาในปอเนาะอีก ดังจะเห็นได้จาก ตารางที่ 8 ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์ 60 คน ได้รับการศึกษามาจากปอเนาะ แต่มีเพียงคนเดียวเท่านั้น ที่ต้องการให้บุตรชายของตนกลับเข้าไปศึกษาในระบบปอเนาะอีก และมีเพียง 2 คนเท่านั้น ที่ต้องการให้บุตรหญิงของตนเข้าไปศึกษาในปอเนาะ

ซึ่งพอจะคาดการณได้ว่า แนวคิดในการที่จะส่งบุตรของตนเข้าไปศึกษาในปอเนาะแบบเดิม กำลังลดความนิยมลง ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่า คนไทยมุสลิมมีการสนับสนุนที่จะส่งบุตรหลานของตนเข้าไปศึกษาในปอเนาะ ที่มีการปรับปรุงเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่ให้การศึกษาวิชาสามัญระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการควบคู่กันไปด้วย ทำให้สามารถปรับปรุงระบบการศึกษาเป็นหลักสูตรเดียวกับสังคมใหญ่ ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างแนวคิด หัสนคติ และความเข้าใจในรูปแบบเดียวกันได้

แต่กระนั้นก็ตาม เรื่องที่น่าจะหาทางแก้ไข และปรับปรุงทางด้านการศึกษาในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็คือ นักเรียนไทยมุสลิมจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม มีวิชาความรู้พื้นฐานวิชาสามัญ อยู่ในระดัต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนราษฎร์อื่น ๆ และแม้แต่คะแนนวิชาเลือก ซึ่งเป็นวิชาที่ตนถนัด คือ วิชาภาษาอาหรับ ก็ยังคงอยู่ในระดัต่ำด้วย¹

---

¹ การสอบ เข้าศึกษาต่อของนักเรียนไทยมุสลิมจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยวิธีรับตรง ปีการศึกษา 2525, เพิ่งอ้าง หน้า 1.

ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการเรียนการสอน เมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษากลาง และในบางครั้ง ทำให้ต้องออกกลางคัน ซึ่งเป็นการเสียทรัพยากรของชาติอย่างยิ่ง จึงเป็นเรื่องที่น่าจะพัฒนาปรับปรุง และควบคุมหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเหล่านี้ต่อไปด้วย

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเลขคณิต ในวิชาต่าง ๆ ของนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม กับนักเรียนโรงเรียนสามัญที่สอบ สน.7 ได้¹

วิชา	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม	ผู้สอบ สน.7 ได้
ภาษาไทย ก. ข.		26.27	42.67
ภาษาอังกฤษ ก. ข.ค.		29.13	56.06
สังคม ก. ข.		32.06	47.77
ภาษาอาหรับ		28.03	-
ภาษาฝรั่งเศส		-	40.82
คณิตศาสตร์ ก.		30.21	46.71

เพื่อพิจารณาแนวโน้มของสังคมทั้ง 2 เปรียบเทียบทางด้านการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้สอบถามถึงแนวคิดในการให้การศึกษาแก่บุตร โดยใช้วิธีคาดการณ์ว่าเด็ก ๆ ในสมัยนี้ควรจะเรียนหนังสืออย่างน้อยที่สุดเท่าไร จึงจะนำมาหากินพอเลี้ยงชีพได้ ซึ่งเป็นการคาดหวังความต้องการที่จะให้บุตรได้เล่าเรียน ทั้งนี้แยกพิจารณาออกเป็นเด็กหญิง และเด็กชาย เพื่อพัฒนาแนวโน้มของความคิดให้เรื่องการศึกษาแก่บุตร แยกตามกลุ่มอายุของตัวอย่างเพื่อจะพิจารณาว่าในกลุ่มอายุใดจะให้ค่าของความสำคัญทางการศึกษามากที่สุด

¹ ฝั่งอ้างอิง หน้า 3. (สน.7 คือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

เมื่อนำความต้องการให้บุตรได้รับการศึกษาอย่างน้อยที่สุดเท่าที่ต้องการมา แยกตามเพศของผู้ตอบแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้หญิงซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถาม ในเรื่องระดับการศึกษาต่ำสุด ที่ต้องการสำหรับบุตรชายของสังคมไทยมุสลิมที่ตอบว่า บุตรชายของตนอาจจะไม่ได้รับการศึกษา ผู้หญิงของสังคมมุสลิมมีมากกว่าผู้ชายมุสลิม ในขณะที่ของสังคมไทยพุทธนั้น ผู้หญิงที่คาดว่าบุตรของตนไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษานั้นมีจำนวนน้อยกว่าเพศชาย ซึ่งถ้าหากพัฒนาบทบาทของสตรีมากขึ้นแล้ว ในเรื่องการศึกษาของบุตรก็คงจะดีขึ้น และจะลดความเชื่อในเรื่องที่ผู้ไม่ได้รับการศึกษา ก็จะอยู่ได้ในสังคมออกไป

ตารางที่ 23 แสดงแนวคิดของเพศผู้ตอบ กับระดับการศึกษาต่ำสุดของบุตรชายที่คาดว่าพอจะหาเงินได้
อย่างสบาย ๆ ในสังคมปัจจุบัน

ระดับการศึกษาต่ำสุดของบุตรชาย	เพศ		สังคมไทยพุทธ		สังคมไทยมุสลิม	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ไม่ได้เรียน	-	-	5	3	(.57)	(2.52)
ต่ำกว่า ป.4	6	2	3	-	(.76)	(.69)
ป.4 - ป.7	30	27	302	44	(3.8)	(9.31)
มศ.ต้น-อุดมศึกษา	753	261	55	69	(95.44)	(90)
ปอเนาะ	-	-	10	3	(1.14)	(2.52)
รวม	789	290	875	119		

ซึ่งเมื่อนำเอาระดับการศึกษามาพิจารณาร่วมกับอาชีพของกลุ่มแล้ว จะพบว่าประชากรไทย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบท ประกอบอาชีพที่สำคัญคืออาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ทางภาคใต้ ส่วนใหญ่ปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลัก ลักษณะการทำงานการเกษตรของชนบทไทยไม่ค่อยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่มากนัก ดังนั้นการศึกษาส่วนใหญ่ทั้งสังคมไทยพุทธและไทยมุสลิมในชนบท จะมีการศึกษาที่ไม่สูงนัก โดยจะมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ในชั้นการศึกษาภาคบังคับ ผู้ที่มีการศึกษาในชั้นสูงขึ้นกว่าการศึกษาภาคบังคับส่วนใหญ่จะทำงานในอาชีพอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเกษตร ดังตารางที่คนในทุกระดับ การศึกษาจะมีอาชีพทำนาในอัตราที่สูงมาก เช่น พวกที่ไม่ได้รับการศึกษาจะทำนาถึงร้อยละ 90 ค่ากว่า ๒.4 ร้อยละ 90.24 และพวกที่มีการศึกษาสูงระดับการศึกษาภาคบังคับมีอยู่ถึงร้อยละ 83.74 แต่พวกที่มีการศึกษาสูงจะออกไปอยู่นอกสาขาการเกษตร

จากการหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ในด้านการศึกษากับอาชีพหลัก โดยการหาค่า Chisquare จากตารางจะพบว่าการศึกษาและอาชีพแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กันเลย แต่เมื่อทดลองนำตัวแปรทั้งสองไปหาความสัมพันธ์กันโดยทดสอบค่า Cramer V. กลับปรากฏว่าค่าแห่งความสัมพันธ์ มีสูง โดยตารางของไทยพุทธจะมีค่า Cramer V. ถึง .210 และไทยมุสลิมมีค่า .147 ดังนั้นจึงพอจะคาดการณ์ได้ว่า การศึกษาสมควรจะมีการเปลี่ยนแปลง กับอาชีพของประชากร เมื่ออยู่ในระดับที่สูงขึ้นไปจากการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งถ้าหากจะยังคงใช้ชนบทเป็นภาคการผลิตทางการเกษตร (เป็นการผลิตหลักของไทย) อยู่อีกต่อไป ในการให้การศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับ ยังคงมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญทางภาคการเกษตร หรือการศึกษาเพื่อนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาเสริมทางด้านการศึกษา ซึ่งเหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทย และจะเป็นตัว Balance ดุลยภาพการเงินของไทยได้ และจะมีผลอย่างยิ่งกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติต่อไป

ตารางที่ 24 แสดงระดับการศึกษาในสังคมไทยพุทธและสังคมไทยมุสลิมแยกตามอาชีพ

ระดับการศึกษา	สังคมไทยพุทธ		สังคมไทยมุสลิม	
	ในสาขาเกษตร	นอกสาขาเกษตร	ในสาขาเกษตร	นอกสาขาเกษตร
ไม่ได้เรียน	149 (92.55)	12 (7.45)	523 (95.09)	37 (6.73)
ต่ำกว่า ป.4	120 (97.56)	3 (2.44)	119 (97.54)	3 (2.46)
ป.4 - ป.7	601 (91.34)	57 (8.66)	232 (94.31)	24 (5.69)
มศ.ต้น-อุดมศึกษา	49 (35.77)	88 (64.23)	8 (25)	24 (63.64)
ปอเนาะ	-	-	52 (86.67)	8 (13.33)
รวม	919 (85.17)	260 (14.83)	938 (92.50)	76 (7.60)

จากลักษณะข้อมูล แสดงให้เห็นชัดเจนว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง ๆ จะออกไปประกอบอาชีพนอกสาขาเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การพัฒนาทางการศึกษาคควรมุ่งทางด้านอาชีพให้มากขึ้น เพื่อคนที่ได้รับการศึกษาสูงจะยังคงอยู่ในอาชีพหลักเดิมของประเทศ

สรุป และข้อเสนอแนะ

บทสรุป

เป็นที่น่ายินดีที่ แนวโน้มทางการศึกษาของสังคมไทยคงจะดีขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต ถึงแม้ว่าจะยังมีค่านิยมที่ไม่ให้ความเท่าเทียมกัน ในด้านการศึกษาระหว่างเพศหญิงและเพศชายก็ตาม

ในสังคมไทยมุสลิมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้ชื่อว่ามีอยู่ในกลุ่มพื้นที่ที่มีการศึกษาค่าของประเทศ ก่าดังได้รับการพิจารณา ปรับปรุง และโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ก็เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป การศึกษาในปอเนาะของกลุ่มคนไทยมุสลิม มีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างชัดเจน พิจารณาได้จากความคิดในเรื่องความต้องการ ที่จะส่งบุตรหลานของตนให้ได้รับการศึกษาที่เพียงพอเพื่อประกอบอาชีพต่อไปนั้น ความต้องการที่จะส่งบุตรหลานของคนเข้าเรียนในปอเนาะ มีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งจะเป็นสัญญาณที่ดี ทั้งนี้มีข้อที่น่าจะคำนึงถึง เมื่อพิจารณาถึงอาชีพของผู้มีการศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ที่มีการศึกษาก็จะออกไปประกอบอาชีพอื่น นอกเหนือจากการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของพื้นที่ ดังนั้น ในการพัฒนาการศึกษาควรคำนึงถึงด้านการศึกษาประกอบอาชีพของพื้นที่ด้วย เพื่อที่จะป้องกันมิให้มีการอพยพย้ายถิ่นของผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงออกไปจากพื้นที่มากนัก

ข้อมูลที่น่ายินดีอีกประการหนึ่งที่ได้จากการวิจัยคือ ประชากรส่วนใหญ่มีจำนวนบุตรน้อยลง โดยจะมีบุตร 3 คนเป็นจำนวนสูงที่สุด ซึ่งมีช่องทางที่จะพัฒนาให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพในสังคมได้แก่เขา

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของพื้นที่ ซึ่งพอจะพัฒนาทางการแก้ไขปรับปรุงทางด้านการศึกษาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ดังนี้

1. ควรมีการปรับปรุงขยายขอบข่าย และสร้างนโยบายทางการศึกษา ในบริเวณพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางการศึกษาด้านวัฒนธรรมให้เปิดกว้างมากขึ้น และสามารถที่จะเปิดโอกาสให้ผู้สำเร็จการศึกษาในระบบการศึกษาท้องถิ่น เข้าสู่ระบบการศึกษาของส่วนกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการพัฒนาความรู้ที่มุ่งเน้นไปสู่เทคนิคทางด้านการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของท้องถิ่น ในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการผลิตที่เพิ่มขึ้น อันจะไปสู่ลักษณะเศรษฐกิจที่ดีของท้องถิ่น เพื่อป้องกันด้านการคัดเลือกประชากรที่มีคุณภาพออกจากภูมิภาคอำเภอเค็ม
3. สร้างทัศนคติที่ดีทางการศึกษา โดยไม่ต้องคำนึงถึงเพศ และสถานะทางสังคมอื่น ๆ พัฒนาค่านิยมทางการศึกษาของท้องถิ่น ไปสู่ระบบการศึกษาส่วนกลางของประเทศ
4. ควรมีการวางโครงการทางการศึกษาในระดับนโยบาย ทั้งในระยะยาว และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และทำอย่างจริงจัง และให้ไ้ความมาตรฐานการศึกษาของส่วนกลาง

บรรณานุกรม

เอกสารทางวิชาการหมายเลข 5 สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล. "การศึกษาวิจัยเพื่อหาข้อประสพและรูปแบบการดำเนินการศึกษา เพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชนใน 3 จังหวัดภาคใต้ : ปัตตานี ยะลา นราธิวาส พ.ศ. 2518". เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, มิถุนายน 2524.

กองประสานราชการ กรมการปกครอง, "แผ่นดินไทย : จังหวัดชายแดนภาคใต้". โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.

รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษาที่ 2 ประจำปีงบประมาณ 2525. เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม.

รุ่ง แก้วแดง, "ทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม". วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, มิถุนายน 251๕.

บรรณานุกรม

- ชจักษณ์ บุรุษพัฒน์. ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. แพรวพิทยา, กรุงเทพฯ, 2515.
- คณะอนุกรรมการพัฒนากิจกรรมและบทบาทของสตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สถานภาพปัจจุบันของสตรีไทย. องค์กรคิดส์การพิมพ์, กรุงเทพมหานคร, 2523
- รศ.ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ และคณะ. ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการผสมผสานทางสังคมระหว่างชาวไทยพุทธ กับชาวไทยมุสลิม. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2524.
- ชาวลิต ศิริภิรมย์ และคณะ. ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในภาคใต้. เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม ประกอบการสัมมนา เรื่อง ภาวะเจริญพันธุ์การวางแผนครอบครัว และการพัฒนาประชากรภาคใต้ วันที่ 16-18 มีนาคม 2526. สงขลา.
- คตมนรจณ์ กาบมา. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ตักตอนจากรายงานการวิจัย เรื่อง การสอบเข้าศึกษาต่อของนักเรียนมุสลิมจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยวิธีรับตรง ปีการศึกษา 2525. ขวามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ฉบับพิเศษ, 2525.
- ดร.โมหัมหมัด อับดุลกาเคร์. ศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดภาคใต้. อักษร บัดดีต, กรุงเทพฯ, 2520.
- ดร.โมหัมหมัด อับดุลกาเคร์. การให้ความรู้เรื่องประชากรศึกษาแก่ชาวไทยมุสลิม ผ่านระบบการศึกษานอกโรงเรียน. เอกสารทางวิชาการเสนอในการสัมมนา เรื่อง ภาวะเจริญพันธุ์การวางแผนครอบครัว และการพัฒนาประชากรภาคใต้, วันที่ 16 - 18 มีนาคม 2526 หาดใหญ่ สงขลา.
- วินัย คุรุวรรณพัฒน์. ทัศนะของคนไทยในสี่จังหวัดภาคใต้. สถาบันเอเชีย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เสาวนีย์ จิตต์หมาก. วัฒนธรรมอิสลาม. โรงพิมพ์จุรินทร์ไทย, กรุงเทพฯ 2524.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ประจำเขตการศึกษา 2. รายงานผลการปฏิบัติงานและสถิติการศึกษา ของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 ประจำปีงบประมาณ 2525. เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม.

- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ชนบทไทย 2523. โรงพิมพ์สำนัก
เลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ, 2523.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523. โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี, กรุงเทพฯ, 2524.
- อารง สุทธศาสตร์, ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้. กรุงเทพมหานครพิมพ์, กรุงเทพฯ,
2519.
- เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, รายงานการประชุมสัมมนาเพื่อจัดตั้งศูนย์นิสิตรามศึกษา, มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, วันที่ 27 - 29 พฤษภาคม 2526.
- Mckenry, Pareick C., Walters, Lynda H. and Johnson, Carolyn. "Adolescent
Pregnancy : A Review of the Literature". The Family Coordinator.
28, No. 1 (January, 1979), pp. 17-27.
- Mercer, Ramona T. "Assessing and Counselling Teenage Mothers During the
Perinatal Period". Nursing Clinics of North America. 18, No. 2
(June, 1983), pp. 293-301.
- Moore, Mary L. Realities in Childbearing. 2nded.; Philadelphia : W.B.
Saunders Company, 1983.
- Olds, Sally B. and others. Obstetric Nursing. California : Addison-
Wesley Publishing Company, 1980.
- Osofsky, Joy D. and Osofsky, Howard J. "Teenage Pregnancy : Psychosocial
Considerations". Clinical Obstetric and Gynecology. 21, No. 4
(December, 1978), pp. 1161-1173.
- Population Reports. series J. No. 10 (July, 1976)
- Santangeli, Barbara. "Adolescent Pregnancy" Nursing Mirror. 158,
No. 11 (March, 14, 1984), pp. 32-34.
- Sebald, Hans. Adolescence : A Social Psychological Analysis. 2nded.;
New Jersey : Prentice-Hall, Ins., Englewood Cliffs, 1977.

Whaley, Lucille F. and Wong, Donna L. Nursing Care of Infant and Children.

St. Louis : The C.V. Mosby Company, 1983.

World Health Organization "Pregnancy and abortion in adolescent. WHO

Technical Report. Series No. 583, 1975.

Vernon, Mary E.L. and Frothingham, Thomas E. "Teenage Pregnancy : A

Prospective Study of Self-Esteem and other Sociodemographic

Factors". Pediatrics. 72, No. 5 (November, 1983), pp. 632-635.

ภาคผนวก 1

แบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ในการสอบถาม จะใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันทั้งของสังคมไทยพุทธ และสังคมไทยมุสลิม โดยสอบถามจากหัวหน้าครอบครัวเป็นหลัก

1. ข้อมูลพื้นฐานของหัวหน้าครอบครัว และบุคคลในครอบครัว โดยสอบถามถึง

- 1.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
  - 1.2 ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครอบครัว
  - 1.3 เพศ
  - 1.4 อายุ
  - 1.5 ระดับการศึกษา
  - 1.6 อาชีพหลัก
  - 1.7 ศาสนา
  - 1.8 ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน
2. ข้อมูลทางค่านิยมประชากร
- 2.1 จำนวนบุตร
  - 2.2 จำนวนบุตรตามความต้องการ (ถ้าเลือกได้)
3. ข้อมูลทางการศึกษา
- 3.1 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว และคู่สมรส
  - 3.2 ระดับการศึกษาอย่างน้อยที่สุด ที่บุตรชาย/หญิง ควรจะได้รับ เพื่อให้เลี้ยงชีพได้ต่อไปในสังคมปัจจุบัน

จากปอเนาะถึงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

ในสังคมมุสลิม การศึกษาเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่จะต้องศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาทางศาสนา เพื่อปฏิบัติการกิจได้ถูกต้อง ในสังคมมุสลิมโดยทั่วไป เรียกชื่อสถานศึกษาเหล่านี้ต่างกันออกไปคือ

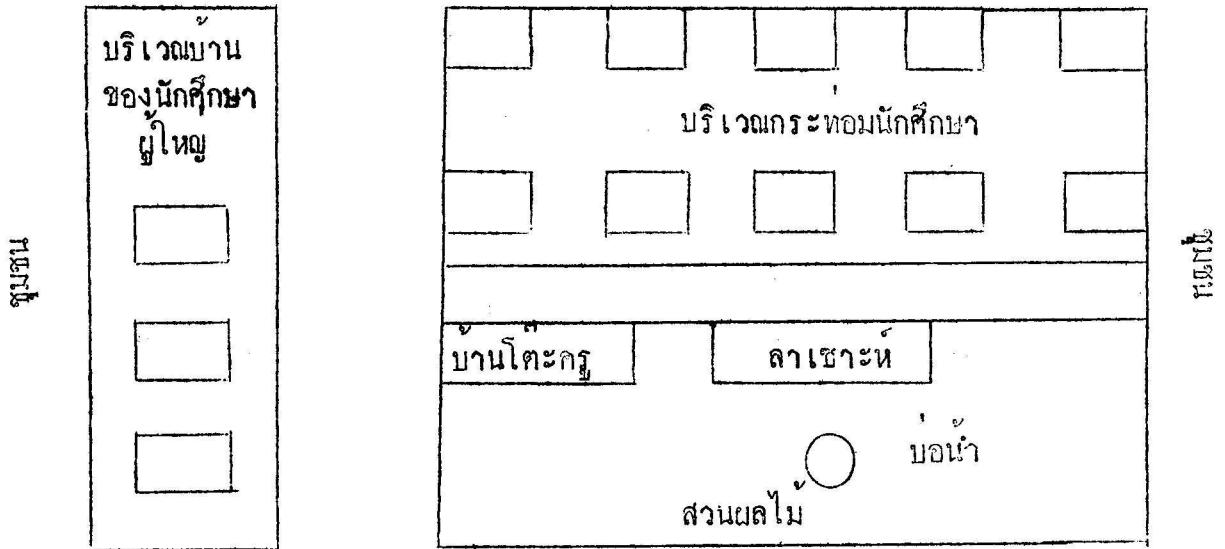
ในประเทศอาหรับ การสอนศาสนาส่วนใหญ่สอนในโรงเรียน หรือมัสยิด ในประเทศปากีสถาน เรียกว่า "Quran School"

ในประเทศอินโดนีเซีย เรียกว่า "Laggar"

ในประเทศไทย เรียกว่า "ปอเนาะ" "Pondok" ซึ่งเป็นคำภาษามลายู หมายถึง กระท่อมหลังเล็ก ๆ แต่ในความหมายปัจจุบัน หมายถึง สำนักศึกษาวินิจฉัยศาสนา-อิสลาม

ภาพประกอบที่

ลักษณะของปอเนาะ

ลักษณะของปอเนาะ

ประกอบขึ้นด้วย บ้านของโต๊ะครู และกระท่อมหลังเล็ก ๆ ซึ่งนักเรียนจะมาสร้าง เพื่ออยู่อาศัยในขณะที่เรียนวิชากับโต๊ะครู ซึ่งเป็นผู้สอนศาสนา ในกระท่อมหลังหนึ่ง ๆ อาจจะอยู่ได้ 1 หรือ 2 คน มีลักษณะเป็นกระท่อมชั้นเดียว ใต้ถุนสูง หลังคามุงจาก ฝาใช้ไม้ไผ่ขัดตะ หรือวัสดุต่าง ๆ ที่จะหาได้ภายในท้องถิ่น อายุของกระท่อมมักกำหนดอายุเพียง 3 - 4 ปี ตามแต่ความคึกของผู้ที่เป็นเจ้าของ ซึ่งส่วนมากจะใช้เวลาเรียนประมาณ 3 - 4 ปีเท่านั้น ภายในกระท่อมมีเนื้อที่ประมาณ 6 - 9 ตารางเมตร ใช้เป็นห้องนอน ห้องทำงาน และห้องครัว อยู่ในหลังเดียวกัน จำนวนของกระท่อมขึ้นอยู่กับจำนวนของนักเรียน ซึ่งถ้าโต๊ะครูคนใด มีชื่อเสียงมากก็จะมีนักเรียนมาก ปอเนาะบางแห่งอาจจะมีบ้านของนักศึกษาผู้ใหญ่ ที่แต่งงานมีครอบครัว และอาชีพเรียบร้อยแล้วมาปลูกอยู่ใกล้ ๆ ปอเนาะ เพื่อศึกษาศาสนาในชั้นสูงเพิ่มเติม

ในปอเนาะใหญ่ ๆ จะมีสถานศึกษา ซึ่งเรียกว่า "ดาเซาะห์" หรือบาลอยู่ใกล้ ๆ บ้านโต๊ะครู บางแห่งอาจจะใช้บ้านของโต๊ะครูเป็นสถานที่ศึกษาไปด้วย และในบางแห่งจะมีมีสยัคอยู่ภายในปอเนาะด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียน และประชาชนในบริเวณนั้นมาปฏิบัติศาสนกิจได้

จำนวนของโรงเรียนปอเนาะ เป็นจำนวนที่ไม่ทราบแน่นอน เนื่องจากมีการเปิดและปิดอยู่ตลอดเวลา ขึ้นกับความนิยมของนักศึกษาภายในท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ใกล้ ๆ ชุมชนไทยมุสลิม และตั้งอยู่ในเขตชนบทมากกว่าเขตเมือง เนื่องจาก สภาพของโรงเรียน ประชาบาลในอำเภอชั้นนอกไม่เป็นที่นิยม และในบางพื้นที่ก็ห่างไกลจากชุมชนไทยมุสลิม

การจัดตั้งปอเนาะ ส่วนใหญ่เกิดจากศรัทธาทางศาสนา คั้งนั้น จึงไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียนจากนักเรียน หรือมีเก็บบ้างก็เป็นส่วนน้อย

วิชาที่จัดสอนในปอเนาะ

แบ่งออกเป็น 2 หมวดใหญ่ ๆ คือ

1. วิชาศาสนาอิสลาม เพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน ได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจความหมาย ใหญ่ซอบีญูตีทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน วิทยวิชาที่เรียน เช่น อานและบรรยายกุรอาน (ตัฟซีร์), คำอธิบายอัลกุรอาน และพระวจนะ (ฮาคิต) ศีลธรรม (ตาชาวฟ), ประวัติศาสตร์ศาสนา บัญญัติแห่งศาสนา (ฟิกฮ์)

2. วิชาภาษาอาหรับ เนื่องจากคัมภีร์อัลกุรอาน และอื่น ๆ ที่ศึกษาเขียนขึ้นเป็นภาษาอาหรับทั้งหมด ดังนั้น การเรียนศาสนาอิสลามได้อย่างลึกซึ้งถูกต้อง จึงต้องมีความรู้ภาษาอาหรับเป็นอย่างดี วิชาภาษาอาหรับที่เรียนในปอเนาะ แบ่งออกเป็น การอ่าน คัดเขียน และไวยากรณ์อาหรับ

ในการสอนของแต่ละปอเนาะ ขึ้นกับโต๊ะครูแต่ละคน ไม่มีหลักสูตรการสอนที่แน่นอน ถึงแม้กระทรวงศึกษาได้เคยกำหนดหลักสูตรวิชาศาสนาอิสลาม ไว้ในระเบียบการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะปี 2504 แต่ในการประเมินผลการปรับปรุงปอเนาะของภาคการศึกษาที่ 2 ในปี 2509 ปรากฏว่ามีโต๊ะครูเพียงร้อยละ 23 ที่สอนศาสนาตามหลักสูตรที่กำหนดตามระเบียบทั้งที่โครงการดำเนินการปรับปรุงการศึกษาของรัฐเกี่ยวกับปอเนาะ ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 โดยแบ่งภาคการศึกษาออกเป็น 12 ภาค จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในภาคการศึกษาที่ 2 (มี ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล)

โดยจัดการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาของ สี่จังหวัดภาคใต้ จากสภาพการเป็นปอเนาะ จนถึงขั้นการเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน โดยจัดดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2507

ขั้นการปรับปรุงส่งเสริมให้ปอเนาะดำเนินการจดทะเบียน ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการปรับปรุงปอเนาะในภาคการศึกษา 2 พ.ศ. 2504 ให้จัดสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งวิชาศาสนา วิชาภาษาไทย และวิชาชีพ โดยจะได้รับส่งเสริมค่านการเงิน โดยให้ได้รับพระราชทานรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ขั้นที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2508 - 2513

ขั้นเริ่มปรับปรุงปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว ให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ให้ชื่อว่า โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยเริ่มการปรับปรุงส่งเสริม ขยายการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษา) และส่งเสริมการศึกษานักใหญ่ ให้รู้ภาษาไทยเป็นอย่างดี โดยให้ความผ่อนผันระเบียบ ให้เงินอุดหนุน ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ โดยการส่งครูไปช่วยสอน และส่งศึกษานิเทศก์ไปช่วยแนะนำปรับปรุง และช่วยในเรื่องอุปกรณ์การสอน หลังจาก พ.ศ. 2509 ใ้มีมติคณะรัฐมนตรีห้ามจัดตั้งปอเนาะขึ้นใหม่ และดำเนินการจดทะเบียนอย่างเข้มงวด จริงจัง

ขั้นที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ. 2513 - 2517

ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยมีผู้แทนของกระทรวงศึกษา ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย และผู้แทนสภาความมั่นคงร่วมกันดำเนินงาน

กันยายน 2513 ประกาศใช้โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสามัญ และวิชาการศาสนาอิสลาม ให้ได้ผลดีเหมาะสม และสนองความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาภาคใต้ โดยโครงการจะส่งครูไปช่วยสอนวิชาสามัญ และวิชาชีพ โดยมีแผนภูมิ

ขั้นที่ 4 ระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2519

เป็นขั้นทดลองโครงการพัฒนากิจการให้บางโรงเรียน เป็นโรงเรียนพี่เลี้ยง โดยกำหนดให้อำเภอละ 1 โรงเรียน เพื่อปรับและพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อทำการทดลอง เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ให้นักเรียนสามารถพูดและใช้ภาษาไทยได้ มีความรู้สึกว่าเป็นคนไทย และมีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย ให้มีความรู้ทั้งวิชาสามัญ และหรือวิชาชีพ ที่เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น

2. เพื่อทดลองจัดระบบการบริหารงานของโครงการ ให้มีความคล่องตัว และเสริมสร้างประสิทธิภาพของการทำงาน อันจะเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ของโครงการถาวรต่อไป

3. โครงการส่งเสริมเสถียรภาพ สวัสดิภาพ บรรยากาศ และขวัญของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่สอนวิชาสามัญในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามให้เหมาะสม

หลังจากดำเนินโครงการต่าง ๆ แล้ว หลังจากปี พ.ศ. 2519 ดำเนินแผนในขั้นพัฒนาการปรับปรุงส่งเสริมงานโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามมาจนถึงปัจจุบัน อย่่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (ดังตารางที่ต่อไป)

ปอเนาะ

- สถานศึกษาวิชาศาสนาอิสลาม

โต๊ะครู

- ผู้ที่มีความรู้ในวิชาศาสนาอิสลาม และทำการสอนเป็นเจ้าของปอเนาะ มีความรู้ทางศาสนาดี ส่วนใหญ่จะไปศึกษาต่อมาจาก

คางประเทศ (กลุ่มประเทศอาหรับ)

ผู้ช่วยโตะครู

- ในบางปอเนาะใหญ่ ๆ โตะครูคนเดียวสอนได้ไม่ทั่วถึง จะให้ผู้ช่วยโตะครูเป็นผู้ช่วยในการสอน ซึ่งอาจจะมาจากนักเรียนชั้นสูง ๆ ที่มีความรู้มาช่วยสอนนักเรียนชั้นต่ำ ๆ หรือบางแห่งก็จ้างผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาที่ ๆ มาช่วยสอน ซึ่งส่วนมากจะสำเร็จการศึกษาจากภายในประเทศ หรือจากปอเนาะ

ลาเซาะห์ หรือบาไล

- สถานที่ใช้เป็นที่ศึกษาวิชาศาสนา

นักศึกษา

- นักเรียนวิชาศาสนาอิสลาม ซึ่งจะศึกษาประมาณ 3 - 4 ปี มีทั้งเพศหญิงและเพศชาย ไม่จำกัดอายุและการศึกษาอื่น ๆ มีทั้งที่เป็นโสดและมีครอบครัวแล้ว ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 10 - 20 ปี

นักศึกษาผู้ใหญ่

- นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาวิชาศาสนาอิสลามขั้นต้นแล้ว และเรียนเพิ่มเติมขั้นต่อไปอีกประมาณ 4 - 5 ปี มีอายุระหว่าง 17-25 ปี

ภาคผนวกที่ 3

การใช้ความสนับสนุนทางการศึกษาอื่น ๆ

ในปัจจุบันค่อนข้างจะแน่ใจได้ว่าการศึกษาของชุมชนมุสลิม โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ

ทั้งนี้เนื่องมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงปัญหาที่ว่าราษฎรไทยมุสลิมในภาคใต้นิยมใช้ภาษายาวี ในการติดต่อสื่อสาร ไม่นิยมเรียนภาษาไทย ทำให้พื้นฐานความรู้ต่ำ ไม่สามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อกับนักเรียนอื่น ๆ ทั้งในภูมิภาคเดียวกัน และภูมิภาคอื่น ดังจะเห็นได้จากคะแนนสอบเข้ารับการศึกษาคือในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ส.น. 7) ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยวิธีรับตรงปีการศึกษา 2525 โดยพิจารณาค่าเฉลี่ยทั้งในวิชาพื้นฐานทั่วไป และวิชาเฉพาะ จะพบว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของนักเรียนโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สอบได้จะต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของนักเรียนโรงเรียนสามัญ อย่างเห็นชัดเจน

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ในวิชาต่าง ๆ ของนักเรียนโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามกับนักเรียนโรงเรียนสามัญที่สอบ ส.น. 7 ได้

วิชา	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	คะแนนเฉลี่ยนักเรียนโรงเรียนราษฎรฯ	ค่าเฉลี่ยผู้สอบ ส.น. 7 ใต้
ภาษาไทย ก. ช.		26.27	42.67
ภาษาอังกฤษ ก. ช. ค.		29.13	56.06
สังคม ก. ช.		32.06	47.77
ภาษาอาหรับ		28.03	-
ภาษาฝรั่งเศส		-	40.82
คณิตศาสตร์ ก.		30.21	46.71

จากข้อมูลเบื้องต้นจะพบว่า นอกจากพื้นฐานความรู้วิชาสามัญจะต่ำแล้ว แม้แต่วิชาเลือก คือ ฝรั่งเศส และคณิตศาสตร์ ก. จะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามที่เลือกวิชาภาษาอาหรับ และภาษาไทย¹

ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ จึงจัดทำโครงการยกฐานะทางด้านการศึกษาให้ชุมชนมุสลิมในพื้นที่ชายแดนมากขึ้นดังนี้

ในปี พ.ศ. 2501 ได้จัดรวมจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 จังหวัด คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล เป็นเขตการศึกษาที่ 2 ตามมติของคณะรัฐมนตรี เพื่อกำเนินการพัฒนาศึกษาภาคมีคณะกรรมการ 2 ชุด คือ

1. คณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค
2. คณะกรรมการที่ปรึกษา การพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน จำนวน 29 คน มีศูนย์พัฒนาการศึกษาอยู่ที่จังหวัดยะลา จัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการศึกษาในชุมชน ในชั้นตอนต่าง ๆ อย่างได้ผลจนถึงปัจจุบันทำให้คนไทยมุสลิมในภาคใต้นิยมที่จะส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษิตามหลักสูตรวิชาสามัญของส่วนกลางได้

แม้แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เมื่อคราวเสด็จจังหวัดยะลา ในปี พ.ศ. 2502 ยังทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษาของประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ว่า

".... การศึกษาที่นี้สำคัญมาก ให้พยายามจัดให้ดีให้พลเมืองสามารถพูดภาษาไทยได้ แม้จะพูดไม่ได้มากเพียงแต่พอรู้เรื่องกันก็ยั้งดี เพราะเท่าที่ผ่านมามาราวนี้ มีผู้ไม่รู้ภาษาไทย ต้องใช้ล่ามแปล ควรพูดให้เข้าใจกันได้ เพื่อสะดวกในการติดต่อซึ่งกันและกัน...."

ดังนั้น ในระยะต่อ ๆ มาจึงถือเป็นพระราชดำริในการจัดการศึกษาในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีโครงการต่าง ๆ รมรงค์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยมากขึ้น

---

¹ ใตลมนรจนี บากา, สรุปลผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากงานวิจัยเรื่อง การสอบเข้าศึกษาต่อของนักเรียนไทยมุสลิมจากโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยวิธีรับตรง ปีการศึกษา 2525, เอกสารโรเนียว หน้า 3

ในปี พ.ศ. 2514 กระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำโครงการคัดเลือกเยาวชนไทยมุสลิมจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้ารับการศึกษานในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หลายแห่ง โดยไม่ต้องสอบแข่งขัน เช่นนักเรียนอื่น ๆ เช่น โรงเรียนนายร้อยตำรวจ โรงเรียนศุลกากรักษ์ โรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ โรงเรียนการไปรษณีย์ โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาลมหิดล โรงเรียนพาณิชย์การที่สังกัดกระทรวงศึกษาบางแห่ง และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

ในด้านการปกครองกระทรวงมหาดไทย และสภาพความมั่นคงของชาติ ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ด้วยนั้น ไม่มีการจัดตั้ง คณะกรรมการอำนวยการรักษาความสงบในพื้นที่ ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เพื่อความสงบสุขในพื้นที่ ซึ่งต่อมาตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อ 16 ธันวาคม 2523

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระยะต่อมากระทรวงมหาดไทยได้จัดตั้ง (ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา, บัตตานี, นราธิวาส, สตูล และสงขลา) โดยคำสั่งของนายกรัฐมนตรีที่ 8/2524 ลงวันที่ 20 มกราคม 2524 เรื่องแก้ไขปัญหาการบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศ.อ.บ.ต.) ขึ้น โดยตั้งอยู่ที่จังหวัดยะลา โดยปฏิบัติงานทางด้านการศึกษาตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 16 ธันวาคม 2523 เรื่องการปรับปรุงระบบการบริหาร การปรับปรุงประสิทธิภาพข้าราชการและการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในข้อที่ 3.7 ว่า

3.7 เร่งรัดการศึกษา โดยส่งเสริม โรงเรียนราษฎร์ให้มีมาตรฐานที่ขึ้น จัดสร้างโรงเรียนที่มีมาตรฐาน มีครู และอุปกรณ์การสอนที่ดี เป็นตัวอย่างในท้องถิ่น พร้อมทั้งสนับสนุนให้ปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่ดี มีคุณภาพอยู่แล้วให้เป็นโรงเรียนตัวอย่างของชุมชนมุสลิม เร่งรัดส่งเสริมการฝึกอาชีพในคานอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษา ให้นักเรียนสามารถนำมาใช้ประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง และส่งเสริมให้การศึกษาเกี่ยวกับการปศุสัตว์ในโรงเรียนเกษตรกรรมต่าง ๆ¹

---

¹ กองประสานราชการ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย "แผนดินไทย : จังหวัดชายแดนภาคใต้" หน้า 87.

จากอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ร่วมกับกองทัพภาคที่ 4 จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมการศึกษาทั่วไปของเยาวชนไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำหนดส่งเยาวชนไทยมุสลิมในพื้นที่จำนวนปีละ 260 คน ต่อปี เข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยการคัดเลือกวิธีพิเศษ 20 แห่ง ได้แก่

1. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภาคใหญ่	35 คน
2. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	15 คน
3. วิทยาลัยเกษตรนราธิวาส	20 คน
4. วิทยาลัยเกษตรสงขลา	20 คน
5. วิทยาลัยพยาบาลสงขลา	20 คน
6. วิทยาลัยพยาบาลนราธิวาส	10 คน
7. วิทยาลัยการสาธารณสุขภาคใต้ยะลา	10 คน
8. โรงเรียนคิงครรภอนามัยยะลา	10 คน
9. วิทยาลัยเทคนิคยะลา	10 คน
10. วิทยาลัยเทคนิคสตูล	10 คน
11. วิทยาลัยเทคนิคภาคใหญ่	10 คน
12. วิทยาลัยเทคโนโลยี วิทยาเขตเทคนิคภาคใต้	10 คน
13. โรงเรียนเทคนิคปัตตานี	10 คน
14. โรงเรียนอาชีวศึกษาปัตตานี	10 คน
15. วิทยาลัยครูยะลา	10 คน
16. วิทยาลัยครูสงขลา	10 คน
17. วิทยาลัยเกษตรกรรมสตูล	20 คน
18. วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส	10 คน
19. วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา	10 คน
20. วิทยาลัยพลศึกษายะลา	10 คน

ซึ่งเป็นโครงการที่จะเปิดโอกาสให้เยาวชนมุสลิม ได้เข้ารับการศึกษาระดับสูงของท้องถิ่น ในสาขาต่าง ๆ ที่จะกลับไปพัฒนาท้องถิ่น ของตนเองตามเงื่อนไขที่ได้รับ ทั้งนี้เป็นโครงการที่เพิ่มเติม จากโครงการของกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวมาแล้ว

และต่อมาในปี พ.ศ. 2524 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้มีพระบรมราโชวาท ที่ให้กำลังใจและแสดงแนวพระราชดำริทางการศึกษาของชุมชนมุสลิมอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่งดังนี้

พระบรมราโชวาท

ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานรางวัลแก่
อิหม่ามที่ปฏิบัติงานดีเด่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และคณะครู
โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2
ณ สนามโรงพิธีช้างเผือก อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา
วันพฤหัสบดีที่ 17 กันยายน 2524

สำหรับผู้มีหน้าที่ให้การศึกษามูลนิธิโรงเรียนทั้งหลาย ใครขออย่าท้อทันท้อใจอีกครึ่งหนึ่งว่า การศึกษา ที่สมบูรณ์ครบถ้วน ทั้งส่วนวิชาการและส่วนศีลธรรมจรรยา นั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นรากฐาน และปัจจัยเครื่องส่งเสริมให้บุคคลสามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างแท้จริง คือ เมื่อบุคคลมีความรู้พร้อมทั้ง มีศีลธรรมอันดีงาม ย่อมสามารถทำงานหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิตอยู่โดยสวัสดิ์และมั่นคงได้ และผู้ที่ตั้งตัว ได้มั่นคงเช่นนี้ ย่อมสามารถสร้างฐานะและความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขให้แก่ตัวและครอบครัวได้ก็ขึ้นเป็นลำดับ ยิ่งกว่านั้นยังสามารถแผ่แผ่ความดีความเจริญของตัวให้เป็นประโยชน์ถึงส่วนรวมได้อีกด้วย ท่านทั้งหลายจึงควรที่จะร่วมมือร่วมใจพยายามกัน ดำเนินงานด้านการศึกษาต่อไปโดยเต็มกำลัง เพื่อ พัฒนาอนุชนของเราให้ค่อยลงอย่างแท้จริง ซากิบ้านเมืองจักได้เจริญมั่นคงอยู่ตลอดไป.....